

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΔΙΑΙΤΗΣΙΑΣ
2010
Σύμφωνα με τους κανονισμούς της FIVB 2009-2012**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτές οι οδηγίες ισχύουν για όλους τις διεθνείς διοργανώσεις. Λόγω της σπουδαιότητας αυτών των γεγονότων, όλοι οι διαιτητές πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να εκπληρώσουν τα καθήκοντά τους στην καλύτερη φυσική και ψυχολογική κατάσταση. Είναι πολύ σημαντικό όλοι οι Διεθνείς Διαιτητές να καταλάβουν την σπουδαιότητα και τη σημαντικότητα της επίδοσής τους στο σύγχρονο βόλεϊ.

Η Επιτροπή Διαιτησίας της FIVB (IRC) απευθύνεται σε όλους τους διαιτητές που ασχολούνται με το βόλεϊ να μελετήσουν λεπτομερώς τους επίσημους κανονισμούς του βόλεϊ (2009-2012) όπως επίσης και αυτές τις οδηγίες έτσι ώστε να κάνουν το παιχνίδι μας πιο ζωντανό και να αποφευχθούν οι διακοπές. Η Διεθνής Ομοσπονδία και η Επιτροπή Διαιτησίας (FIVB & IRC) είναι πεπεισμένες ότι όλοι οι Διεθνείς Διαιτητές έχουν κατανοήσει και μπορούν να εφαρμόσουν τους Επίσημους Κανονισμούς, οπότε δεν είναι απαραίτητο να μπορούμε σε λεπτομέρειες των κανονισμών. Ο κύριος σκοπός αυτού του έντυπου είναι να ενοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο τα κριτήρια της διαιτησίας.

Αν και αυτό το έντυπο απευθύνεται σε Διεθνείς Διαιτητές, όλοι οι διαιτητές των διάφορων Εθνικών Ομοσπονδιών καλούνται να μελετήσουν το περιεχόμενό του. Επιπλέον οι Εθνικοί και τοπικοί διαιτητές ενθαρρύνονται να συζητήσουν για το παρόν έντυπο με τους Διεθνείς Διαιτητές των χωρών τους.

Είναι αναληθές ότι Διαιτησία δεν είναι τίποτα περισσότερο από την διεξαγωγή ενός αγώνα χρησιμοποιώντας τους Κανονισμούς σαν βάση για όλες τις αποφάσεις, διότι διαιτησία δεν μπορεί να είναι η μηχανική και αυτόματη εφαρμογή των Κανόνων. Απαιτείται μεγάλη ικανότητα. Τέτοια ικανότητα αποκτάται μέσα από προσωπική, ατομική εμπειρία, λαμβάνοντας μέρος σε αγώνες βόλεϊ κατά την διάρκεια ετών, με τον διαιτητή να αντιλαμβάνεται ότι αυτός/αυτή δεν είναι εκτός, αλλά είναι ένα αναπόσπαστο μέρος του παιχνιδιού. Έτσι, αυτός/αυτή δεν μπορεί να φέρνει εις πέρας τα καθήκοντά του/της απλά με τα να αναζητά τα λάθη στην τεχνική της ομάδας ή των παικτών της, ή της συμπεριφοράς τους και να εφαρμόζει την αντίστοιχη τιμωρία. Αυτός θα ήταν ένας πολύ λανθασμένος τρόπος διαιτησίας. Αντιθέτως, αυτός/αυτή πρέπει να είναι ο ειδικός και ο φίλος, που λειτουργεί για το παιχνίδι και τους παίκτες. Μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο, θα πάρει μία αρνητική απόφαση.

Αυτός/αυτή δεν πρέπει ποτέ να βάλει τον εαυτό του/της μπροστά από τον αγώνα, αλλά πρέπει να παραμείνει αφανής, μεσολαβώντας μόνο όταν είναι απαραίτητο. Τέτοιου είδους συμπεριφορά είναι ιδιαίτερος απαραίτητη στο σημερινό βόλεϊ. Το σύγχρονο βόλεϊ και οι στόχοι της FIVB απαιτούν ένα εντυπωσιακό βόλεϊ, παρουσιάζοντας ένα έξοχο θέαμα για τους θεατές και, μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης, για εκατομμύρια οπαδούς. Το σύγχρονο βόλεϊ είναι ένα γρήγορο και συναρπαστικό μη-επαφής παιχνίδι, που απαιτεί υψηλού επιπέδου φυσική φόρμα, συντονισμό και ειδικότερα, ομαδική εργασία. Σήμερα το υψηλού επιπέδου βόλεϊ δεν παίζεται μόνο για την ικανοποίηση των παικτών σε ένα μικρό γήπεδο, χωρίς θεατές, αλλά αναμεταδίδεται σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι θεατές δεν θα ακούν τη σφυρίχτρα του διαιτητή κάθε φορά που τη χρησιμοποιεί, αλλά θα απολαύσουν ένα εξαιρετικό αθλητικό θέαμα με ατομικές και ομαδικές διεκδικήσεις σε κάθε φάση, με σκοπό την νίκη.

Ο καλός διαιτητής βοηθάει σε αυτό το περιβάλλον παραμένοντας αφανής. Ο κακός διαιτητής εμποδίζει αυτό το θέαμα θέλοντας να παίξει ηγετικό ρόλο στον αγώνα και αυτό είναι ενάντια στις προδιαγραφές της FIVB. Αυτός/αυτή πρέπει να ανταμείβουν τους παίκτες και την ομάδα για θεαματικές και συναρπαστικές ενέργειες στο πνεύμα των Κανονισμών. Επιπλέον είναι πολύ βασικό ο διεθνής διαιτητής να τηρεί μία εξαιρετική σχέση με τους παίκτες, προπονητές, κλπ. και η συμπεριφορά του/της να είναι υποδειγματική.

Κατά την διάρκεια του αγώνα, αυτός/αυτή πρέπει να είναι ικανός/ικανή να διαχωρίζει ανάμεσα στις φυσιολογικές ανθρώπινες εκφράσεις ή συναισθήματα που δημιουργούνται κάτω από το στρες του αγώνα και στην συνειδητά αντιαθλητική συμπεριφορά. Αυτός/αυτή δεν πρέπει ποτέ να τιμωρούν αυθόρμητες εκφράσεις ή συναισθήματα, έτσι ώστε οι αγώνες να παίζονται μέσα σε ένα καλό κλίμα· οι λογικές και σωστές εκφράσεις συναισθημάτων της ομάδας πρέπει να επιτρέπονται, όπως το να σηκωθούν και να επευφημήσουν εξαιρετικές ενέργειες παιχνιδιού ή για ενθάρρυνση κλπ. Ωστόσο, η συνειδητά αντιαθλητική συμπεριφορά, οι απρεπείς χειρονομίες προς τους αντιπάλους ή οι διαμαρτυρίες σε απόφαση του διαιτητή, απαγορεύονται αυστηρά και πρέπει να τιμωρούνται.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ**Κανονισμός 1 - Αγωνιστικός χώρος**

1. Δύο ημέρες πριν τον αγώνα, η Υποεπιτροπή Διαιτησίας, ως μέρος της Επιτροπής Ελέγχου, πρέπει να ελέγξει τις διαστάσεις καθώς και την ποιότητα των οριακών γραμμών. Εάν δεν υπάρχει Επιτροπή Ελέγχου, οι διαιτητές πρέπει να ελέγξουν και να μετρήσουν εάν οι υπάρχουσες διαστάσεις είναι σύμφωνα με τις καθορισμένες, τουλάχιστον μία ημέρα πριν τον αγώνα. Εάν παρατηρήσουν κάτι αντικανονικό, πρέπει αμέσως να ειδοποιήσουν τους οργανωτές και να εξασφαλίσουν την διόρθωση του. Ειδικά η εξέταση πρέπει να επιβεβαιώνει:
 - 1.1 Εάν οι γραμμές είναι ακριβώς 5cm σε πλάτος (ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο).
 - 1.2 Το μήκος των γραμμών και διαγωνίων (12,73m η κάθε μία) και στα δύο γήπεδα.
 - 1.3 Το χρώμα των γραμμών να διαφέρει από το χρώμα του γηπέδου και της ελεύθερης ζώνης.
 - 1.4 Σε περίπτωση ύπαρξης αγώνων, άλλων από Παγκόσμιους, FIVB ή επίσημους, εάν υπάρχουν γραμμές άλλων γηπέδων στην περιοχή παιχνιδιού, οι οριακές γραμμές του πραγματικού γηπέδου πρέπει να διαφέρουν σε χρώμα από όλες τις υπόλοιπες.
2. Η κεντρική γραμμή μετράει και για τις δύο πλευρές του γηπέδου (Καν. 1.3.3)
3. Οι παίκτες έχουν το δικαίωμα να παίξουν την μπάλα πέρα από την δική τους ελεύθερη ζώνη (εκτός από το σερβίς). Επομένως, η μπάλα μπορεί να παιχτεί από οποιοδήποτε σημείο έξω από την ελεύθερη ζώνη. Η κατάσταση και ο κανόνας διαφέρουν στην ελεύθερη ζώνη του αντιπάλου (Καν. 10.1.2).

Κανονισμός 2 - Το φιλέ και οι στυλοβάτες

1. Λόγω της ελαστικότητας του φιλέ, ο πρώτος διαιτητής θα πρέπει να ελέγξει εάν είναι σωστά τεντωμένο. Πετώντας μία μπάλα στο φιλέ, αυτό/αυτή μπορεί να δει εάν αναπηδά σωστά. Η μπάλα πρέπει να αναπηδήσει σε σωστά τεντωμένο φιλέ αλλά το υλικό από αυτό δεν πρέπει να είναι πολύ ελαστικό (π.χ. λάστιχο).

Εάν το φιλέ κάνει κοιλιά, δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί.

Το κατακόρυφο επίπεδο του φιλέ πρέπει να είναι κάθετο με την επιφάνεια παιχνιδιού και κατά μήκος του άξονα της κεντρικής γραμμής.

Οι αντένες πρέπει να είναι τοποθετημένες σε αντίθετες πλευρές του φιλέ, πάνω από τις πλάγιες γραμμές (διάγραμμα 3).
2. Ο αγώνας δεν μπορεί να παιχτεί αν το φιλέ είναι σκισμένο (βλέπε επίσης Καν. 10.3.2).
3. Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να μετρήσει το ύψος του φιλέ πριν την κλήρωση με μία ράβδο μετρήσεως (εάν είναι δυνατόν μεταλλική) σχεδιασμένη γι' αυτό το σκοπό και που ανήκει στον απαραίτητο βοηθητικό εξοπλισμό του γηπέδου. Στην ράβδο πρέπει να έχουν μαρκαριστεί τα ύψη των 243/245cm και 224/226cm για άνδρες και γυναίκες, αντίστοιχα. Ο πρώτος διαιτητής παραμένει κοντά στον δεύτερο διαιτητή κατά την διάρκεια των επαληθεύσεων και επιτηρεί τις μετρήσεις.

4. Κατά την διάρκεια του παιχνιδιού (και ειδικά στην αρχή κάθε σετ), οι αντίστοιχοι επίοπτες πρέπει να τσεκάρουν αν οι πλάγιες ταινίες είναι ακριβώς κάθετες με την επιφάνεια παιχνιδιού και τοποθετημένες ακριβώς πάνω από κάθε γραμμή και εάν οι αντένες είναι ακριβώς στην εξωτερική πλευρά από κάθε πλάγια ταινία. Εάν δεν είναι έτσι, τότε πρέπει να διορθωθούν αμέσως.
5. Πριν τον αγώνα (πριν το επίσημο ζέσταμα) και κατά την διάρκεια του παιχνιδιού, οι διαιτητές πρέπει να ελέγξουν ότι οι στυλοβάτες και η καρέκλα του διαιτητή δεν παρουσιάζουν κανέναν κίνδυνο στους παίκτες (π.χ. προεξέχοντα μέρη των στυλοβατών γύρω από το βίντσι, καλώδια σταθεροποίησης των στυλοβατών κλπ).
6. Πρόσθετος εξοπλισμός: πάγκοι για τις ομάδες, τραπέζι της γραμματείας, δύο ηλεκτρικά κουδούνια με κόκκινες/κίτρινες λάμπες (ένα κουδούνι κοντά σε κάθε προπονητή) για να δίνουν σήμα για κάποιο αίτημα για κανονικές διακοπές του παιχνιδιού (τάιμ-άουτ και κατ' εξαίρεση αλλαγές ή μίας αλλαγής λόγω ασυμφωνίας μεταξύ φύλλου αρχικής παράταξης και των θέσεων των αθλητών στον αγωνιστικό χώρο), καρέκλα για τον πρώτο διαιτητή, μία ράβδος για να μετρηθεί το ύψος του φιλέ, ένα πιεσόμετρο για τις μπάλες του αγώνα, μια τρόμπα για τις μπάλες, ένα θερμόμετρο, ένα υγρόμετρο, μία βάση για 5 μπάλες, ταμπέλες για αλλαγές με νούμερα από 1 έως 18 και στην FIVB και στο Παγκόσμια Πρωταθλήματα από 1 έως 20, 6 σφουγγαρίστρες (πλάτους 1m), τουλάχιστον 8 απορροφητικές πετσέτες (40x40cm ή 40x80cm), δύο καρέκλες σε κάθε περιοχή ποινής και ένα «γίλεκο» Libero. Σε Παγκόσμιες και Επίσημες διοργανώσεις της FIVB, ένα κουδούνι πρέπει να εγκατασταθεί στο Τραπέζι της γραμματείας, για να επισημαίνει σφάλματα θέσεων περιστροφής, σφάλματα του Λίμπερο, τεχνικά Τάιμ-άουτ και αιτήματα για αλλαγές παικτών.
7. Ο διοργανωτής πρέπει επίσης να παρέχει δύο επιπλέον αντένες και ένα φιλέ κάτω από το τραπέζι του σημειωτή.
8. Ένας ηλεκτρονικός πίνακας σκορ είναι απαραίτητος για διεθνείς αγώνες, όπως επίσης και ένας χειροκίνητος πίνακας σκορ επάνω στο τραπέζι του σημειωτή.

Κανονισμός 3 - Η μπάλα

1. Μία (μεταλλική) βάση για μπάλες είναι απαραίτητη για να αποθηκεύονται 5 μπάλες βόλεϊ κοντά στο τραπέζι του σημειωτή (3 μπάλες για το παιχνίδι και 2 εφεδρικές).
2. Ο δεύτερος διαιτητής παίρνει τις 5 μπάλες πριν τον αγώνα και ελέγχει εάν όλες τους έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά (χρώμα, περιφέρεια, βάρος και πίεση). Μαζί με τον πρώτο διαιτητή, αυτός/αυτή διαλέγει τις 3 μπάλες για τον αγώνα και τις 2 εφεδρικές. Ο δεύτερος διαιτητής είναι κατόπιν τούτου υπεύθυνος για αυτές σε ολόκληρη την διάρκεια του αγώνα και θα βοηθήσει για την επιστροφή τους στον υπεύθυνο του γηπέδου μετά την λήξη του αγώνα.
3. Μόνο FIVB εγκεκριμένες μπάλες μπορούν να χρησιμοποιηθούν (μάρκα και τύπος που αποφασίζεται για κάθε αγώνα). Οι διαιτητές πρέπει να το ελέγξουν αυτό και εάν η σφραγίδα της FIVB δεν είναι τυπωμένη στις μπάλες, αυτός/αυτή μπορούν να μην αρχίσουν τον αγώνα.
4. Σύστημα με 3 μπάλες – κατά την διάρκεια του αγώνα:

Έξι επαναφορές της μπάλας θα χρησιμοποιηθούν και θα τοποθετηθούν στην ελεύθερη ζώνη σύμφωνα με το διάγραμμα 10 των Κανονισμών.

Πριν από το ξεκίνημα του αγώνα, οι επαναφορές της μπάλας στις θέσεις 2 και 5 θα λάβουν ο καθένας από μία μπάλα από τον δεύτερο διαιτητή.

Κατά την διάρκεια του αγώνα, όταν η μπάλα είναι εκτός φάσης:

- 4.1** Εάν η μπάλα είναι εκτός γηπέδου, θα ανακτηθεί από τον πιο κοντινό επαναφορέα και αμέσως θα κυλιστεί στον επαναφορέα που έχει μόλις δώσει την δική του/της μπάλα στον παίκτη που θα εκτελέσει το σερβίς.
- 4.2** Εάν η μπάλα είναι εντός γηπέδου, ο παίκτης που είναι πιο κοντά στην μπάλα πρέπει αμέσως να την κυλίσει εκτός γηπέδου, στην κοντινότερη οριοθετική γραμμή.
- 4.3** Κατά τη στιγμή που η μπάλα είναι εκτός φάσης, ο επαναφορέας μπάλας με νούμερο 2 ή 5 πρέπει να δώσει την μπάλα σε αυτόν που εκτελεί σερβίς όσο το δυνατόν πιο γρήγορα, έτσι ώστε το σερβίς να γίνει χωρίς καμία καθυστέρηση.

Η μπάλα μεταφέρεται μεταξύ των επαναφορέων ρολαριστά στο πάτωμα (όχι με πέταγμα), κατά την διάρκεια που αυτή είναι εκτός φάσης, **κατά προτίμηση όχι από την πλευρά που είναι το τραπέζι της γραμματείας.**

Κανονισμός 4 - ΟΜΑΔΕΣ

- 1.** Για Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις της FIVB (εκτός εάν αναφέρεται κάτι διαφορετικό στους ειδικούς κανονισμούς της διοργάνωσης), η σύνθεση της ομάδας μπορεί να αποτελείται από 16 άτομα περιλαμβάνοντας 12 παίκτες, μεταξύ αυτών μέχρι 2 Líbero, έναν προπονητή, ένα βοηθό προπονητή, ένα γιατρό (εγκεκριμένο από την FIVB) και ένα γυμναστή/φυσιοθεραπευτή.

~~Σε άλλους αγώνες, συμπεριλαμβανομένων παγκοσμίων και επίσημων αγώνων εφήβων/νεανίδων και παιδών/κορασίδων, η ομάδα αποτελείται από 16 άτομα περιέχοντας 12 παίκτες, 1 προπονητή, 1 βοηθό προπονητή, 1 γιατρό (εγκεκριμένο από την FIVB) και 1 γυμναστή/φυσιοθεραπευτή.~~

Οι διαιτητές πρέπει να ελέγξουν πριν τον αγώνα (κατά τη διάρκεια του επίσημου πρωτοκόλλου) τον αριθμό των ατόμων εξουσιοδοτημένων να κάθονται στον πάγκο ή να μείνουν στην περιοχή προθέρμανσης.

Εκτός των δηλωμένων παικτών και τον εγκεκριμένο γιατρό από την FIVB, μόνο τρία άτομα ακόμα (προπονητής, βοηθός προπονητή, γυμναστής/φυσιοθεραπευτής) μπορούν να καθίσουν στον πάγκο κατά την διάρκεια του αγώνα.

Επειδή μόνο τα μέλη των ομάδων μπορούν να κάθονται στον πάγκο κατά τη διάρκεια του αγώνα και να συμμετέχουν στην διαδικασία προθέρμανσης, κανένα άλλο άτομο δεν μπορεί να συμμετέχει στην επίσημη προθέρμανση (Καν. 4.2.2).

- 2.** Για Παγκόσμιες και Επίσημες Διοργανώσεις της FIVB, Ειδικοί Κανονισμοί της Διοργάνωσης θα αναφέρουν το πώς θα καθορίζονται σε κάθε αγώνα οι 12 παίκτες που επιτρέπονται ανά ομάδα. Οι παίκτες πρέπει να έχουν τον ίδιο αριθμό στις φανέλες τους σε κάθε αγώνα.
- 3.** Κανονικά, σε επίσημους αγώνες ή τουρνουά, ο πρώτος διαιτητής δεν χρειάζεται να ζητήσει έγγραφα για να πιστοποιήσει τους παίκτες που αναφέρονται στο φύλλο αγώνα (η ταυτότητα των παικτών θα έχει ελεγχθεί προηγουμένως από την Επιτροπή Ελέγχου του αγώνα ή του τουρνουά). Εάν, πάντως, υπάρχει κάποιος ειδικός κανονισμός που απαγορεύει την συμμετοχή και δεν υπάρχει Επιτροπή Ελέγχου, ο πρώτος διαιτητής, σύμφωνα με αυτόν τον ειδικό κανονισμό, πρέπει να ελέγξει την ταυτότητα των παικτών. Παίκτες που αποκλείονται από αυτόν τον κανονισμό δεν μπορούν να συμμετάσχουν. Εάν υπάρξει διαφορά απόψεων, ο πρώτος διαιτητής γράφει την απόφασή του/της στο φύλλο αγώνα ή στην συνοδευόμενη γραπτή

αναφορά (κατά την διάρκεια επίσημων διεθνών αγώνων, αυτός/αυτή μπορούν να ζητήσουν την γνώμη της Υποεπιτροπής Εφέσεων).

4. Ο προπονητής και ο αρχηγός της ομάδας (οι οποίοι ο καθένας ελέγχει και υπογράφει την λίστα των παικτών στο φύλλο αγώνα) είναι υπεύθυνοι για την ταυτότητα των παικτών που αναγράφονται στο φύλλο αγώνα.
5. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τις στολές. Εάν δεν είναι σύμφωνες με τον κανόνα 4.3, πρέπει να αλλάξουν. Οι στολές πρέπει να είναι όλες ίδιες. Οι φανέλες πρέπει πάντα να είναι μέσα στα σορτς και εάν δεν είναι, είναι απαραίτητο να ζητηθεί από τον παίκτη με ευγενικό τρόπο, να βάλει μέσα τη φανέλα, ειδικά στην αρχή του αγώνα και του κάθε σετ.

Ο αρχηγός της ομάδας πρέπει να έχει στη φανέλα του μία λωρίδα 8x2cm που να υπογραμμίζει τον αριθμό στο στήθος του/της επιτρέποντας να φαίνεται καθαρά κατά την διάρκεια όλου του παιχνιδιού. Οι διαιτητές θα το ελέγξουν πριν ξεκινήσει ο αγώνας.

6. Εάν οι δύο ομάδες εμφανιστούν με στολές ίδιου χρώματος, η ομάδα που αναφέρεται πρώτη στο επίσημο πρόγραμμα (ακολουθώντας τον πίνακα Berger) και στο φύλλο αγώνα (πριν την κλήρωση), θα αλλάξει στολές
7. Στα Επίσημα Εφόδια της Ομάδας συμπεριλαμβάνεται φόρμα προπόνησης και μπλουζάκι Πόλο ή επίσημο σακάκι, πουκάμισο, γραβάτα και επίσημο παντελόνι.

Τα μέλη της ομάδας πρέπει να συμμορφωθούν σε έναν από τους παρακάτω κώδικες ενδυμασίας:

- 7.1 Όλοι να φορούν φόρμα προπόνησης και μπλουζάκι πόλο στο ίδιο χρώμα και στυλ, ή
- 7.2 Όλοι να φορούν επίσημο σακάκι, πουκάμισο, γραβάτα (για τους άντρες) και επίσημο παντελόνι του ίδιου χρώματος και στυλ, εκτός από τον γυμναστή ο οποίος μπορεί να φοράει φόρμα προπόνησης και μπλουζάκι πόλο.

Αυτό σημαίνει ότι όταν ο προπονητής βγάλει το σακάκι του/της, όλα τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας πρέπει να βγάλουν το σακάκι τους την ίδια στιγμή, ώστε να είναι όλοι ομοιόμορφα ντυμένοι.

Μόνο στα μέλη της ομάδας που φορούν φόρμα προπόνησης θα επιτραπεί η είσοδος τους στον αγωνιστικό χώρο κατά τη διάρκεια της προθέρμανσης.

Κανονισμός 5 - Επικεφαλής των ομάδων

1. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να προσδιορίσει τον αρχηγό του παιχνιδιού και τον προπονητή και μόνο αυτοί επιτρέπεται να παρέμβουν κατά την διάρκεια του παιχνιδιού. Οι διαιτητές πρέπει να γνωρίζουν καθ' όλη την διάρκεια του παιχνιδιού ποιοι είναι οι αρχηγοί.
2. Κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να ελέγξει ότι οι αναπληρωματικοί παίκτες κάθονται στον πάγκο ή είναι στην περιοχή προθέρμανσης. Οι παίκτες στην περιοχή προθέρμανσης κατά την διάρκεια των σετ δεν μπορούν να χρησιμοποιούν μπάλες. Τα μέλη των ομάδων, είτε κάθονται στον πάγκο είτε βρίσκονται στην περιοχή προθέρμανσης, δεν έχουν δικαίωμα να διαμαρτυρηθούν ή να αμφισβητήσουν τις αποφάσεις του διαιτητή. Τέτοιου είδους συμπεριφορά πρέπει να τιμωρείται από τον πρώτο διαιτητή.
3. Εάν ο αρχηγός του παιχνιδιού ζητήσει κάποια εξήγηση όσον αφορά στην εφαρμογή των κανονισμών από τον διαιτητή, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να την δώσει, αν χρειαστεί όχι μόνο με την επανάληψη χειροσήμανσής του/της, αλλά και στην

γλώσσα της FIVB (Αγγλικά), μιλώντας με συντομία, χρησιμοποιώντας επίσημη ορολογία των κανονισμών. Ο αρχηγός του παιχνιδιού έχει το δικαίωμα να ρωτήσει για κάποια εξήγηση όσον αφορά την εφαρμογή ή την ερμηνεία των κανονισμών που γίνεται από τους διαιτητές στο όνομα των συμπαικτών του/της (επομένως, ο αρχηγός της ομάδας που έχει γίνει αλλαγή και κάθεται στον πάγκο ή βρίσκεται στην περιοχή προθέρμανσης, δεν έχει αυτό το δικαίωμα).

4. Ο προπονητής δεν έχει το δικαίωμα να ζητήσει οτιδήποτε από τα μέλη του Σώματος των Διαιτητών, εκτός από τις κανονικές διακοπές του παιχνιδιού (τάιμ-άουτ και αλλαγές). Αλλά, εάν στον πίνακα του σκορ, ο αριθμός των κανονικών διακοπών του παιχνιδιού που έχουν χρησιμοποιηθεί και/ή το σκορ, δεν αναφέρονται ή δεν είναι σωστά, αυτός/αυτή μπορεί να το ζητήσει από τον σημειωτή, όταν η μπάλα είναι εκτός φάσης.

Κανονισμός 6 – Κατάκτηση πόντου, νικητής σετ και αγώνα

Εάν μία ομάδα απέχει ή χαρακτηριστεί ελλιπής, ο σημειωτής πρέπει να συμπληρώσει το φύλλο αγώνα όπως αναφέρεται στους Κανονισμούς (6.4)

Κανονισμός 7 – Δομή του αγώνα

1. Το φύλλο αρχικής παράταξης πρέπει να ελεγχθεί από τον δεύτερο διαιτητή και από τον σημειωτή, πριν ο σημειωτής γράψει τις θέσεις της αρχικής παράταξης στο φύλλο αγώνα. Αυτός/αυτή πρέπει να ελέγξει εάν τα νούμερα των παικτών που αναφέρονται στο φύλλο αρχικής παράταξης είναι τα ίδια με αυτά που αναφέρονται στο φύλλο αγώνα. Εάν αυτό δεν ισχύει, το χαρτάκι θέσεων πρέπει να αντικατασταθεί και να ζητηθεί ένα νέο από τον δεύτερο διαιτητή.
2. Στο τέλος κάθε σετ, ο δεύτερος διαιτητής αμέσως ζητά από τους προπονητές το χαρτάκι θέσεων για το επόμενο σετ, για να αποφύγει την επιμήκυνση του διαλείμματος των τριών λεπτών μεταξύ των σετ.

Εάν ένας προπονητής συστηματικά καθυστερεί την συνέχιση του παιχνιδιού με το να μην δίνει το χαρτάκι θέσεων έγκαιρα, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να τιμωρήσει την ομάδα με καθυστέρηση.

3. Αν υπάρξει σφάλμα θέσεων, μετά τη χειροσήμανση για σφάλμα θέσης, ο διαιτητής πρέπει να υποδείξει τους δύο παίκτες. Εάν ο αρχηγός αγώνα ζητήσει περισσότερες πληροφορίες για το σφάλμα, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να βγάλει από την τσέπη του/της το χαρτάκι θέσεων και να δείξει στον αρχηγό τους παίκτες που διέπραξαν το σφάλμα θέσης.

Κανονισμός 8 – Αγωνιστικές καταστάσεις

1. Είναι πολύ βασικό να καταλάβουμε την σημαντικότητα της λέξης «ολοκληρωτικά» στην πρόταση: «το μέρος της μπάλας που έρχεται σε επαφή με το δάπεδο είναι ολοκληρωτικά εκτός των οριοθετικών γραμμών».
2. Τα σχοινιά που δένουν το φιλέ πέρα από τα 9,50/10 μέτρα δεν ανήκουν στο φιλέ. Αυτό επίσης εφαρμόζεται στους στυλοβάτες και στα σχοινιά. Έτσι, εάν η μπάλα ακουμπήσει ένα εξωτερικό μέρος του φιλέ, πέρα από τις πλάγιες ταινίες (9m), έχει αγγίξει ένα «ξένο αντικείμενο» και πρέπει να σφυριχτεί και να σημειωθεί και από τους δύο διαιτητές σαν «μπάλα έξω»

Κανονισμός 9 – Το παίξιμο της μπάλας

1. Επέμβαση στο παιχνίδι της μπάλας από τον επόπτη, το δεύτερο διαιτητή ή τον προπονητή στην ελεύθερη ζώνη:
 - Εάν η μπάλα χτυπήσει κάποιο άτομο εκτός αγώνος ή προπονητή, θεωρείται «μπάλα έξω» (Καν. 8.4.2).
 - Εάν ο παίκτης δεχθεί βοήθεια από κάποιο άτομο εκτός αγώνος ή προπονητή για να φθάσει την μπάλα, είναι σφάλμα του παίκτη (υποβοηθούμενο χτύπημα, Καν. 9.1.3) και δεν θα δοθεί «επανάληψη».

2. Δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι μόνο τα λάθη που βλέπονται σφυρίζονται. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει μόνο να βλέπει το μέρος του σώματος που έρχεται σε επαφή με την μπάλα. Η κρίση του/της δεν πρέπει να επηρεάζεται από την θέση του σώματος του παίκτη πριν και/ή μετά το παιχνίδι της μπάλας. Η Επιτροπή Διαιτησίας της FIVB επιμένει ότι οι διαιτητές θα πρέπει να επιτρέπουν την επαφή με τα δάκτυλα ή οποιαδήποτε άλλη επαφή που είναι νόμιμη, σύμφωνα με τους Κανονισμούς.

3. Για να καταλάβουμε καλύτερα το κείμενο του Κανόνα 9.2.2 (Η μπάλα δεν πρέπει να πιαστεί και/ή να μεταφερθεί. Μπορεί να αναπηδήσει προς οποιαδήποτε κατεύθυνση):

Η πιαστή μπάλα απαιτεί δύο ενέργειες παιχνιδιού, πρώτα πιάσιμο και μετά πέταγμα της μπάλας, ενώ παίζοντας την μπάλα σημαίνει ότι η μπάλα αναπηδά από το σημείο επαφής.

4. Ο διαιτητής πρέπει να δώσει προσοχή στην σταθερότητα του αγγίγματος, ειδικά στο βόλεϊ των σημερινών ημερών όταν χρησιμοποιείται προσποίηση («πλασέ»), αλλάζοντας την πορεία στην τοποθέτηση της μπάλας. Προσοχή πρέπει επίσης να δώσει στο γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της επίθεσης, το «πλασέ» επιτρέπεται εάν η μπάλα δεν πιάνεται ή μεταφέρεται. «Πλασέ» σημαίνει επίθεση της μπάλας (πάνω από το φιλέ) που εκτελείται απαλά, με ένα χέρι/δάκτυλα.

Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά τα «πλασέ». Εάν η μπάλα μετά από τέτοιο χτύπημα δεν αναπηδήσει αμέσως, αλλά συνοδεύεται από το χέρι/μεταφέρεται, είναι λάθος και πρέπει να τιμωρείται.

5. Προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι ένα μπλοκ παίκτη δεν είναι έγκυρο εάν αυτός/ή δεν αναχαιτίσει απλά την μπάλα που έρχεται από τον αντίπαλο, αλλά την κρατάει (ή τη σηκώνει, σπρώχνει, μεταφέρει, πετάει ή την συνοδεύει). Σε τέτοιες περιπτώσεις ο διαιτητής πρέπει να τιμωρεί αυτό το μπλοκ σαν «πιαστό» (αυτό δεν πρέπει να γίνεται με υπερβολή).

6. Δυστυχώς, πολλοί διαιτητές δεν καταλαβαίνουν και έτσι δεν εφαρμόζουν σωστά τον κανόνα 9.2.3.2. Δεν καταλαβαίνουν σε ποιες ακριβώς περιπτώσεις μπορούμε να μιλήσουμε για την «πρώτη μπάλα» της ομάδας. Σε τέσσερις διαφορετικές περιπτώσεις η ομάδα έχει το πρώτο χτύπημα (το οποίο μετράει ως το πρώτο από τα τρία χτυπήματα της ομάδας):
 - 6.1 Στην υποδοχή του σερβίς
 - 6.2 Στην υποδοχή της επίθεσης (όχι μόνο από καρφί, Καν. 13.1.1)
 - 6.3 Στο χτύπημα της μπάλας που έρχεται από το αντίπαλο μπλοκ
 - 6.4 Στο χτύπημα της μπάλας που έρχεται από το μπλοκ της ίδιας ομάδας

7. Σύμφωνα με το πνεύμα των διεθνών αγώνων και για να δοθεί ενθάρρυνση για αγώνες με διάρκεια και θεαματικές ενέργειες, μόνο οι πιο φανερές παραβάσεις θα σφυρίζονται. Γι' αυτό το λόγο, όταν ένας παίκτης δεν είναι σε πολύ καλή θέση να παίξει με την μπάλα, ο πρώτος διαιτητής θα είναι λιγότερο αυστηρός στην κρίση του/της σε ότι αφορά λάθη χειρισμού της μπάλας. Για παράδειγμα:
 - 7.1 Ο πασαδόρος που τρέχει να παίξει τη μπάλα ή που αναγκάζεται να κάνει γρήγορη κίνηση να φτάσει την μπάλα έτσι ώστε να πασάρει.

- 7.2** Οι παίκτες που αναγκάζονται να τρέξουν για να παίξουν την μπάλα αφού έχει αναπηδήσει από το μπλοκ ή από έναν άλλο παίκτη.
- 7.3** Η πρώτη επαφή της ομάδας μπορεί να γίνει ελεύθερα, εκτός εάν ο παίκτης πιάσει ή μεταφέρει την μπάλα.

Κανονισμός 10 – Μπάλα στο φιλέ
Κανονισμός 11 – Παίκτης στο φιλέ

1. Ο Κανόνας 10.1.2 δίνει το δικαίωμα να κτυπηθεί η μπάλα από την ελεύθερη ζώνη της αντίπαλης ομάδας. *Ο δεύτερος διαιτητής και οι επόπτες πρέπει να καταλάβουν αυτόν τον κανονισμό καλά!!* Κατά την διάρκεια του αγώνα, πρέπει να αναγνωρίζουν πρακτικά και να κάνουν τις απαραίτητες κινήσεις για να δώσουν χώρο στον παίκτη που θα κτυπήσει την μπάλα προς τα πίσω στο γήπεδο του/της!

Εάν η μπάλα διασχίσει το κατακόρυφο επίπεδο του φιλέ, εντός του οριοθετημένου διαστήματος, προς την ελεύθερη ζώνη της αντίπαλης ομάδας και την ακουμπήσει κάποιος παίκτης στην προσπάθειά του να επιστρέψει την μπάλα, οι διαιτητές πρέπει να σφυρίζουν το λάθος την στιγμή της επαφής και να δείξουν «έξω».

2. Επιστάται προσοχή στον κανόνα που αφορά στην επαφή παίκτη με το φιλέ: «*Επαφή με το φιλέ ή τις αντένες (Καν. 11.3.1) δεν είναι σφάλμα, εκτός αν αποτελεί παρέμβαση στο παιχνίδι.* Άγγιγμα της πάνω ταινίας του φιλέ ή στα 80 άνω εκατοστά της αντένας από έναν παίκτη **κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού της μπάλας** θα θεωρείται πάντα παρέμβαση στο παιχνίδι.

Παίξιμο της μπάλας είναι οποιαδήποτε ενέργεια όπου οι παίκτες είναι κοντά στη μπάλα και προσπαθούν να παίξουν. Επιστάται προσοχή στην ακόλουθη κατάσταση:

Εάν ένας παίκτης είναι στην θέση του/της στο γήπεδο του/της και η μπάλα οδηγούμενη από τον αντίπαλο πηγαίνει στο φιλέ και αυτό προκαλεί επαφή του φιλέ με τον παίκτη (Καν. 11.3.3), τότε δεν υπάρχει σφάλμα.

3. Επιστάται η προσοχή του διαιτητή στο γεγονός ότι τα σχοινιά που δένουν το φιλέ πέραν των 9,50/10 μέτρων σε μήκος, δεν είναι μέρος του φιλέ. Το ίδιο ισχύει και για τους στυλοβάτες, όπως επίσης και για το μέρος του φιλέ που είναι έξω από τις αντένες. Έτσι, αν ένας παίκτης αγγίξει ένα εξωτερικό μέρος του φιλέ (πάνω ταινία του φιλέ εκτός αντενών, σχοινιά, στυλοβάτες κλπ), αυτό δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθεί σφάλμα, **εκτός αν αυτό επηρεάζει τη δομή του ίδιου του φιλέ.**

4. Οι διαιτητές πρέπει να ξεχωρίζουν το πέρασμα στο γήπεδο των αντιπάλων, πέρα από την κεντρική γραμμή με το πέλμα/-τα ή με οποιοδήποτε άλλο μέρος τους σώματος ~~πάνω από τα πέλματα.~~

Όταν το πέρασμα γίνει με το πέλμα, κάποιο μέρος του πέλματος πρέπει να παραμείνει είτε σε επαφή, είτε πάνω από την κεντρική γραμμή.

5. Λαμβάνοντας υπόψη την κορυφαία ποιότητα των ομάδων που συμμετέχουν, το παιχνίδι κοντά στο φιλέ είναι θεμελιώδους σημασίας και συνεπώς οι διαιτητές πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεκτικοί, ειδικά σε περιπτώσεις που η μπάλα ακουμπά στα χέρια του μπλοκέρ και μετά βγαίνει εκτός γηπέδου.

6. Για να διευκολυνθεί η συνεργασία μεταξύ των δύο διαιτητών, ο καταμερισμός των καθηκόντων πρέπει να είναι ως εξής: ο πρώτος διαιτητής θα εστιάσει την προσοχή του στο να κοιτάει όλο το μήκος του φιλέ (από την πάνω έως την κάτω λευκή ταινία) από την πλευρά της επίθεσης και ο δεύτερος διαιτητής θα εστιάσει την προσοχή του στο να κοιτάει όλο το μήκος του φιλέ από την πλευρά του μπλοκ.

Κανονισμός 12 – Σερβίς

1. Για να εγκριθεί ένα σερβίς, δεν είναι απαραίτητο να ελεγχθεί εάν ο αθλητής που θα σερβίρει είναι έτοιμος – μόνο ότι ο αθλητής που σερβίρει έχει την μπάλα στην κατοχή του.
2. Πριν ο πρώτος διαιτητής σφυρίξει για σερβίς, αυτός/αυτή πρέπει να ελέγξει εάν έχει ζητηθεί ριπλέι από την TV και επομένως να καθυστερήσει λίγο το σφύριγμα.
3. Ο πρώτος διαιτητής και οι αντίστοιχοι επόπτες πρέπει να προσέξουν τη θέση του αθλητή που σερβίρει τη στιγμή του χτύπηματος του σερβίς ή της απογείωσης για σερβίς με άλμα. Οι επόπτες πρέπει αμέσως να κάνουν σήμα στον διαιτητή εάν υπάρχει σφάλμα και ο πρώτος διαιτητής πρέπει να το σφυρίξει. Ο αθλητής που σερβίρει μπορεί να αρχίσει την κίνηση του σερβίς εκτός της ζώνης σερβίς αλλά πρέπει να είναι εντελώς εντός της ζώνης την ώρα της επαφής (ή πρέπει να είναι εντελώς εντός της ζώνης σερβίς την στιγμή της απογείωσης).
4. Όταν η μπάλα σερβίρεται, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να παρακολουθεί την ομάδα που εκτελεί το σερβίς, ενώ ο δεύτερος διαιτητής παρακολουθεί την ομάδα που δέχεται το σερβίς.
5. Εάν ο αθλητής που εκτελεί το σερβίς δεν πηγαίνει φυσιολογικά στην ζώνη σερβίς ή δεν δέχεται την μπάλα από τον επαναφορέα μπάλας, αργοπορώντας εσκεμμένα, η ομάδα μπορεί να τιμωρηθεί με καθυστέρηση.

Σχόλιο: Πολλοί διαιτητές και παίκτες καταλαβαίνουν λανθασμένα αυτό το κείμενο, σκεπτόμενοι ότι τα 8 δευτερόλεπτα θα μετρήσουν μόνο από τη στιγμή που ο αθλητής που εκτελεί το σερβίς πετάξει ή ελευθερώσει την μπάλα για το χτύπημα του σερβίς. Αυτό όμως δεν είναι έτσι! Ο κανονισμός το λέει καθαρά: «... μετά το σφύριγμα του πρώτου διαιτητή για σερβίς».

6. Η χειροσήμανση Νο 19 είναι το σωστό σήμα για να χρησιμοποιείται από τους διαιτητές, όταν μία μπάλα μετά το σερβίς αγγίζει το φιλέ και μένει εκτός παιχνιδιού.

Κανονισμός 13 – Επιθετικό χτύπημα

1. Για να γίνει κατανοητός ο κανόνας 13.2.4 όσον αφορά την επίθεση μετά από σερβίς του αντιπάλου, επισιτάται η προσοχή στο γεγονός ότι, σε αυτή την περίπτωση μόνο η θέση της **μπάλας** πρέπει να ελεγχθεί, όχι αυτή των παικτών. Είναι μόνο σφάλμα εάν η επίθεση ολοκληρωθεί και μετά ο πρώτος διαιτητής σφυρίξει αυτό το σφάλμα.
2. Όταν ελέγχονται οι παίκτες της πίσω σειράς και το επιθετικό χτύπημα του Libero, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι τέτοιου είδους λάθος έχει γίνει μόνο όταν το επιθετικό χτύπημα ολοκληρώνεται (είτε η μπάλα περνά εντελώς το κατακόρυφο επίπεδο του φιλέ ή έρχεται σε επαφή με κάποιον αντίπαλο).

Κανονισμός 14 - Μπλοκ

1. Ο μπλοκέρ έχει το δικαίωμα να μπλοκάρει οποιαδήποτε μπάλα μέσα στο χώρο του αντιπάλου με τα χέρια του/της πέρα από το φιλέ υπό τον όρο ότι:
 - Αυτή η μπάλα, μετά την πρώτη ή δεύτερη επαφή από την αντίπαλη ομάδα, κατευθύνεται προς τον αγωνιστικό χώρο του μπλοκέρ και
 - Κανένας παίκτης της αντίπαλης ομάδας δεν είναι αρκετά κοντά στο φιλέ στον συγκεκριμένο χώρο παιχνιδιού για να συνεχίσει την προσπάθειά του/της.

Ωστόσο, εάν ένας παίκτης της αντίπαλης ομάδας είναι κοντά στην μπάλα και έτοιμος να παίξει, η κίνηση για μπλοκ πέρα από το φιλέ είναι σφάλμα εάν ο μπλοκέρ έρθει σε επαφή με την μπάλα πριν ή κατά την διάρκεια της κίνησης του παίκτη, κατά συνέπεια έχοντας εμποδίσει την ενέργεια του αντιπάλου.

Μετά το τρίτο χτύπημα από τον αντίπαλο, οποιαδήποτε μπαλιά μπορεί να μπλοκαριστεί μέσα στο χώρο του αντιπάλου.

2. Διαδοχικές πάσες (όχι επιθέσεις) που δεν περνούν πάνω από το φιλέ προς το γήπεδο του αντιπάλου δεν μπορούν να μπλοκαριστούν πέρα από το φιλέ εκτός μετά την τρίτη επαφή.
3. Εάν ένας από τους μπλοκέρ βάλει το χέρι του/της πέραν από το φιλέ και καρφώσει την μπάλα αντί να κάνει μία ενέργεια για μπλοκ, είναι σφάλμα (η έκφραση «πέρα από το φιλέ» σημαίνει το άπλωμα των χεριών πάνω από το φιλέ στον αγωνιστικό χώρο των αντιπάλων).
4. Το κείμενο του κανόνα 14.6.3: «Το μπλοκ στο σερβίς των αντιπάλων» σημαίνει ότι αυτός/αυτή ολοκληρώνει ένα μπλοκ σε μπάλα από σερβίς.
5. Μιας και η μπάλα μπορεί να αγγίξει οποιοδήποτε μέρος του σώματος, εάν κατά την διάρκεια του μπλοκ η μπάλα ακουμπήσει τα πόδια κατά την διάρκεια της ίδιας ενέργειας, αυτό δεν θεωρείται σφάλμα και συνεχίζει να είναι μπλοκ.

Κανονισμός 15 – Κανονικές διακοπές του αγώνα

1. Τάιμ-άουτ και ΤΤΟ

1.1. Όταν ο προπονητής ζητήσει ένα Τάιμ-Αουτ, αυτός/αυτή πρέπει να χρησιμοποιήσει την επίσημη χειροσήμανση. Εάν αυτός/αυτή μόνον σηκωθεί, ζητήσει προφορικά ή χτυπήσει τον βομβητή, οι διαιτητές μπορεί να μην το επιτρέψουν. Εάν το αίτημα για τάιμ-άουτ απορριφθεί, ο πρώτος διαιτητής θα πρέπει να αποφασίσει εάν αυτό έγινε με πρόθεση καθυστέρησης του παιχνιδιού και να επιβάλλει ποινή σύμφωνα με τους κανονισμούς.

1.2. Ο βοηθός σημειωτής πρέπει να χρησιμοποιεί το κουδούνι (ή κάποιο αντίστοιχο μηχανήμα) για να αρχίσει και να τελειώσει την χρονομέτρηση του Τεχνικού Τάιμ-Αουτ (ΤΤΟ), όταν μια ομάδα φτάσει πρώτη στον 8^ο και στον 16^ο πόντο στο σετ (αυτή δεν είναι ευθύνη του δεύτερου διαιτητή). Ο εκφωνητής πρέπει να λέει για το πρώτο ΤΤΟ του σετ: «Πρώτο Τεχνικό Τάιμ-Αουτ». Στο τέλος αυτός/ή πρέπει να λέει «Τέλος του ΤΤΟ». Η ίδια διαδικασία θα εφαρμοστεί και στο δεύτερο ΤΤΟ. Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να εξασφαλίσει το ότι οι παίκτες δεν θα μπουνε στο γήπεδο, πριν ο δεύτερος σημειωτής επισημάνει με τον βομβητή το τέλος του ΤΤΟ. Εννοείται, ότι εάν υπάρξει κάποιο πρόβλημα με την δουλειά του βοηθού σημειωτή, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να ελέγξει τα καθήκοντά του/της και από αυτήν την πλευρά.

2. Διαδικασία αλλαγής

2.1. Ο δεύτερος διαιτητής θα σταθεί ανάμεσα στον στυλοβάτη και το τραπέζι του σημειωτή και – εκτός εάν η αλλαγή δηλωθεί από τον σημειωτή ως αντικανονική – κάνει χειροσήμανση (σταύρωμα των χεριών) για τους παίκτες, να αλλάξουν στο χώρο έξω από τις πλάγιες γραμμές.

Σε περίπτωση πολλαπλών αλλαγών, ο δεύτερος διαιτητής θα περιμένει τη χειροσήμανση του σημειωτή, ότι η προηγούμενη αλλαγή έχει καταγραφεί και μετά αυτός/αυτή θα προχωρήσει με την επόμενη αλλαγή.

2.2. Πολλαπλές αλλαγές μπορούν να γίνουν μόνο διαδοχικά: πρώτα, ένα ζευγάρι παικτών – ένας παίκτης εισέρχεται στον αγώνα και καταλαμβάνει τη θέση κάποιου αθλητή που εξέρχεται του γηπέδου, μετά ένα άλλο, κλπ., έτσι ώστε να επιτραπεί στον

σημειωτή να το καταγράψει και να τους ελέγξει έναν έναν. Πάντως, εάν την στιγμή του αιτήματος πολλαπλής αλλαγής, οποιοσδήποτε από τους αθλητές δεν είναι κοντά στην ζώνη αλλαγής και έτοιμος/έτοιμη να εισέλθει στο γήπεδο, η αντικατάσταση πρέπει να απορριφθεί χωρίς τιμωρία. Συνεπώς, παίκτες που δεν αναμιγνύονται σε κάποια συγκεκριμένη αλλαγή πρέπει να παραμένουν εκτός της ζώνης αλλαγής.

2.3. Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλιστεί η γρήγορη και ήρεμη κίνηση των παικτών.

Η νέα μέθοδος αλλαγής έχει σαν σκοπό να κρατά την ροή του αγώνα και να αποφεύγονται καθυστερήσεις κατά την διάρκεια των αλλαγών.

Σύμφωνα με την νέα μέθοδο, περιπτώσεις τιμωριών καθυστερήσεων όταν οι αναπληρωματικοί δεν είναι έτοιμοι να εισέλθουν στον αγώνα, πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο.

Είναι ευθύνη του δεύτερου διαιτητή και του σημειωτή, να μη χρησιμοποιούν την σφυρίχτρα ή το κουδούνι εάν ο αναπληρωματικός παίκτης δεν είναι έτοιμος όπως έχει ζητηθεί (Καν. 15.10.3α και 15.10.4). Εάν δεν προκλήθηκε καμία καθυστέρηση, το αίτημα για αλλαγή πρέπει να απορριφθεί από τον δεύτερο διαιτητή χωρίς τιμωρία.

3. Όταν ένας παίκτης τραυματιστεί, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να ζητήσει να γίνει αλλαγή. Σε περίπτωση σοβαρού τραυματισμού οι διαιτητές πρέπει να σταματήσουν τον αγώνα και να επιτρέψουν στην ιατρική ομάδα να μπει στο γήπεδο. Κατ' εξαίρεση αλλαγή λόγω τραυματισμού μπορεί να γίνει, ελεύθερα, από την ομάδα, μη λαμβάνοντας υπόψη τον «περιορισμό των αλλαγών», από οποιονδήποτε παίκτη που δεν ήταν **στον κυρίως αγωνιστικό χώρο την στιγμή του τραυματισμού** (Καν. 15.7). Προσοχή εφιστάται στον κανονισμό, ο οποίος δηλώνει ότι ο τραυματισμένος παίκτης που αντικαταστάθηκε με μία κατ' εξαίρεση αλλαγή, δεν επιτρέπεται να επανέλθει στον αγώνα. Η κατ' εξαίρεση αλλαγή δεν υπολογίζεται ποτέ ως κανονική αλλαγή.

Οι διαιτητές πρέπει να ξεχωρίζουν καθαρά τις αντικανονικές αλλαγές (όταν μία ομάδα κάνει μία αντικανονική αλλαγή, ο αγώνας συνεχίζεται και ο σημειωτής/δεύτερος διαιτητής δεν το παρατηρούν, Καν. 15.9) από το αίτημα αντικανονικής αλλαγής όπου, την ώρα του αιτήματος, ο σημειωτής ή ο δεύτερος διαιτητής αντιλαμβάνονται ότι είναι αντικανονική (Καν. 16.1.3) και το οποίο θα απορριφθεί και θα τιμωρηθεί με καθυστέρηση.

4. Αίτημα για αλλαγή πριν την αρχή του σετ επιτρέπεται και θα καταγραφεί ως κανονική διακοπή παιχνιδιού σε αυτό το σετ. **Ο προπονητής πρέπει να κάνει το αίτημα για αλλαγή, σε αυτή την περίπτωση, με την επίσημη χειροσήμανση.**

5. Οι διαιτητές πρέπει να μελετήσουν προσεκτικά και να κατανοήσουν ακριβώς τον κανονισμό που αφορά «αντικανονικά αιτήματα» (Καν. 15.11):

- τι σημαίνει «αντικανονικό αίτημα»
- ποιες είναι οι τυπικές περιπτώσεις
- ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθηθεί σε τέτοιες περιπτώσεις
- τι πρέπει να γίνει, εάν μία ομάδα το επαναλάβει στον ίδιο αγώνα.

Κατά την διάρκεια του αγώνα ο πρώτος διαιτητής πρέπει να ελέγξει εάν ο δεύτερος διαιτητής εφαρμόζει σωστά τον κανονισμό που αφορά τα «αντικανονικά αιτήματα».

Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να εξασφαλίσει ότι οποιοδήποτε αντικανονικό αίτημα καταγράφεται σε ειδικό μέρος του φύλλου αγώνα.

6. Διαχωρισμός πρέπει να γίνεται μεταξύ της «αντικατάστασης του Λίμπερο» (Καν. 19.3.2) και της κανονικής αλλαγής, η οποία πρέπει να εγκριθεί από τον δεύτερο διαιτητή ή τον σημειωτή και να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα (Καν. 15.5 - 15.10). Ο

βοηθός σημειωτής καταγράφει τις αλλαγές του Λίμπερο σε ένα ξεχωριστό φύλλο ειδικά ετοιμασμένο γι αυτό τον σκοπό (R-6), έτσι ώστε ο αριθμός των παικτών που έχουν αντικατασταθεί από τον Λίμπερο να είναι γνωστός οποιαδήποτε στιγμή.

Κανονισμός 16 – Καθυστερήσεις αγώνα

1. Ο διαιτητής πρέπει να είναι τελειώς εξοικειωμένος με τις αρχές, όλων των ειδών τις καθυστερήσεις και τις τιμωρίες των καθυστερήσεων. Επιπλέον, αυτός/ αυτή πρέπει να ξέρει την ακριβή διαφορά μεταξύ ενός αντικανονικού αιτήματος και μίας καθυστέρησης.
2. Οι διαιτητές πρέπει να προλαβαίνουν όλες τις ακούσιες ή εκούσιες καθυστερήσεις από τις ομάδες.

Παράδειγμα καθυστέρησης:

Ένας παίκτης καθυστερεί το παιχνίδι ζητώντας την άδεια του διαιτητή να δέσει τα παπούτσια του. Αυτό αμέσως τιμωρείται για την πρώτη φορά με καθυστέρηση.

Κύριοι λόγοι για καθυστερήσεις (μεταξύ άλλων):

- αλλαγές παικτών
- τάιμ-άουτ
- σκούπισμα του γηπέδου

Όποιος παίκτης ζητήσει από τον διαιτητή διακοπή για να δέσει τα παπούτσια του/της δείχνει την πρόθεσή του/της να καθυστερήσει το παιχνίδι και πρέπει να τιμωρείται με καθυστέρηση.

3. Οι τιμωρίες καθυστέρησης είναι ομαδικές και όχι του μέλους της ομάδας που υπέπεσε στο παράπτωμα· το ίδιο ισχύει και όταν μόνο ένα μέλος της ομάδας έχει προκαλέσει την καθυστέρηση.
4. Εφιστάται προσοχή στο γεγονός ότι η «προειδοποίηση καθυστέρησης» υποδεικνύεται από μία χειροσήμανση (No 25) χωρίς κάρτα, αλλά πρέπει να καταγραφεί στο φύλλο αγώνα στη θέση ποινών – στήλη W (σε αντίθεση με την «προειδοποίηση για ελαφρύ παράπτωμα» η οποία δεν έχει χειροσήμανση και δεν καταγράφεται στο φύλλο αγώνα). Ωστόσο, η «ποινή καθυστέρησης» σημειώνεται με κίτρινη κάρτα και καταγράφεται στο φύλλο αγώνα στη θέση ποινών – στήλη P.

5. Σκούπισμα γηπέδου

Ο κύριος σκοπός της παρούσας διαδικασίας είναι να διασφαλιστεί η ασφάλεια των παικτών και η κανονική ροή του αγώνα και για να αποφευχθεί το να σκουπίζουν το γήπεδο οι παίκτες μόνοι τους.

5.1 Άτομα για το σκούπισμα και εξοπλισμός

5.1.1 Άτομα για το σκούπισμα

4 άτομα ανά γήπεδο x 2 γήπεδα = 8 άτομα συνολικά για σκούπισμα γηπέδου. Τα άτομα αυτά πρέπει να είναι πολύ καλά εκπαιδευμένα· είναι χρήσιμο εάν είναι πεπειραμένοι παίκτες βόλεϊ.

5.1.2 Εξοπλισμός

- 6 σφουγγαρίστρες του ενός μέτρου με κοντάρι.
- Τρεις πρέπει να βρίσκονται κοντά σε κάθε αντίστοιχη περιοχική προθέρμανσης.

- Οκτώ απορροφητικές πετσέτες (ελάχιστες διαστάσεις 40cm x 40cm, μέγιστες 40cm x 80cm), 4 (2-2) πρέπει να είναι διαθέσιμες και να βρίσκονται κοντά στο τραπέζι της γραμματείας, και 4 (2-2) κοντά στα άτομα που σκουπίζουν τα οποία κάθονται σε μικρές καρέκλες.

5.1.3 Τοποθέτηση ατόμων για το σκούπισμα (διάγραμμα Α)

- 5.1.3.1 Ένα γρήγορο άτομο ανά γήπεδο (2 συνολικά) πίσω από τον δεύτερο διαιτητή, έτοιμοι να τρέξουν σε κάθε βρεγμένη περιοχή.
- 5.1.3.2 Τρία άτομα κοντά σε κάθε περιοχή προθέρμανσης (6 συνολικά) που κάθονται σε μικρές καρέκλες (1 γρήγορο άτομο και 2 κανονικοί)
- 5.1.3.3 Τα άτομα για το σκούπισμα πρέπει να προσέχουν ώστε να μην εμποδίζουν όποιο διαφημιστικό πάνελ βρίσκεται γύρω από τον αγωνιστικό χώρο άσχετα από την τοποθεσία τους, ειδικά πίσω από την καρέκλα του πρώτου διαιτητή.

5.2 Πώς σκουπίζετε το γήπεδο

Για να σιγουρευτεί η ροή του αγώνα και να σταματήσουν οι τακτικές καθυστερήσεων, η FIVB έχει πάρει τις παρακάτω αποφάσεις:

- 5.2.1 Κατά την διάρκεια του τάιμ – άουτ (ΤΟ), του τεχνικού τάιμ-άουτ (ΤΤΟ) και των διαλλειμάτων μεταξύ των σετ:

Τρία άτομα καθαρίζουν κάθε γήπεδο σαν μία ομάδα. Τα τρία άτομα βρίσκονται κοντά την ζώνη προθέρμανσης πρέπει να φέρουν τρεις σφουγγαρίστρες με κοντάρι στην πλάγια γραμμή της μπροστινής ζώνης και κοντά στον δεύτερο διαιτητή.

Τρεις καθαριστές σε κάθε πλευρά του γηπέδου ξεκινούν να σκουπίζουν το γήπεδο σε ελικοειδή καμπύλη όπως το συνημμένο διάγραμμα (Α).

- 5.2.2 Κατά τη διάρκεια της «μπάλας εκτός παιχνιδιού» (μεταξύ φάσεων) στον αγώνα, εάν είναι απαραίτητο:

- 5.2.2.1 Όταν ένα γρήγορο άτομο για το σκούπισμα διακρίνει μία βρεγμένη περιοχή, αυτός/αυτή σηκώνει το χέρι του/της, δείχνει την βρεγμένη περιοχή και περιμένει για το τέλος της φάσης. Αμέσως μόλις ο διαιτητής σφυρίζει «μπάλα εκτός παιχνιδιού», μόνο τα άτομα (μέχρι 2 άτομα ανά γήπεδο) που σήκωσαν το χέρι τους (με δύο απορροφητικές πετσέτες) πρέπει να τρέξουν στην βρεγμένη περιοχή. Σε κάθε αγωνιστικό χώρο, το άτομο που κάθεται πίσω από τον δεύτερο διαιτητή θα φροντίσει την μπροστινή ζώνη του γηπέδου.

Τα δύο γρήγορα άτομα που κάθονται στις περιοχές προθέρμανσης διαρκώς παρατηρούν το γήπεδό τους, ούτως ώστε να τρέξουν στην βρεγμένη περιοχή μόλις ο διαιτητής σφυρίζει «μπάλα εκτός παιχνιδιού».

Εάν υπάρχουν περισσότερες από μία βρεγμένες περιοχές για ένα συγκεκριμένο άτομο, προτεραιότητα δίνεται στην περιοχή της μπροστινής ζώνης. Βρεγμένες περιοχές στην πίσω περιοχή ή εκτός γηπέδου, είναι δευτερευούσης σημασίας.

- 5.2.2.2 Αμέσως μετά από το γρήγορο καθάρισμα, τα άτομα επιστρέφουν στη θέση τους, ακολουθώντας τον συντομότερο δρόμο για να βγουν από το γήπεδο.
- 5.2.2.3 Ο συνολικός χρόνος σκουπίσματος ενός σημείου δεν πρέπει να είναι περισσότερος από 6 με 8 δευτερόλεπτα από τη στιγμή που ο διαιτητής σφυρίζει τη λήξη φάσης και το σφύριγμα του πρώτου διαιτητή για το επόμενο σερβίς. Καμία καθυστέρηση στον αγώνα δεν πρέπει να οφείλεται στα άτομα για το σκούπισμα.
- 5.2.2.4 Οι διαιτητές δεν αναμιγνύονται στην δουλειά των ατόμων για το σκούπισμα. Όμως ο πρώτος διαιτητής έχει την εξουσία να ρυθμίσει την εργασία των ατόμων αυτών, μόνο σε περίπτωση που το παιχνίδι διαταράσσεται από αυτούς, ή εάν αυτοί δεν κάνουν την δουλειά τους σωστά.
- 5.2.2.5 Οι παίκτες και οι προπονητές δεν έχουν δικαίωμα να ζητήσουν από τα άτομα για το σκούπισμα να καθαρίσουν μία περιοχή ή να τους επηρεάσουν κατά την διάρκεια του σκουπίσματος.

5.3 Υπευθυνότητες παικτών

Εάν οι παίκτες με δικό τους ρίσκο, σκουπίσουν το πάτωμα με την δικιά τους μικρή πετσέτα, ο πρώτος διαιτητής δεν θα περιμένει μέχρι να τελειώσει το σκούπισμα και να επιστρέψουν οι παίκτες στην θέση τους. Εάν δεν είναι στην σωστή θέση τους την στιγμή του σερβίς, ο αντίστοιχος διαιτητής θα σφυρίζει σφάλμα θέσης.

5.4 Υπευθυνότητες των μελών της Αγωνόδικου Επιτροπής

Εάν το απαιτούν οι περιστάσεις και εάν αντιληφθούν ένα σημείο που γλιστρά στην επιθετική ζώνη, ο Πρόεδρος της Αγωνόδικου Επιτροπής παιχνιδιού (και μόνον αυτός/αυτή) έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον δεύτερο διαιτητή να καλέσει τα άτομα για το σκούπισμα, όταν η μπάλα είναι εκτός παιχνιδιού. Σε αυτή την περίπτωση, θα τρέξουν στο γήπεδο με μεγάλες πετσέτες και θα σκουπίσουν το συγκεκριμένο σημείο της επιθετικής ζώνης που θα τους υποδειχθεί από τον δεύτερο διαιτητή. Μόλις τελειώσουν, επιστρέφουν αμέσως στις θέσεις τους.

Κανονισμός 17 – Κατ' εξαίρεση διακοπές αγώνα

Αν κάποιος τραυματισμένος αθλητής δεν μπορεί να αλλαχτεί, ούτε κανονικά ούτε κατ' εξαίρεση, δίνεται στον αθλητή χρόνος 3 λεπτών για να συνέλθει, αλλά όχι περισσότερο από μία φορά για τον ίδιο αθλητή στον ίδιο αγώνα.

Κανονισμός 18 - Διαλείμματα και αλλαγή γηπέδων

1. Κατά τη διάρκεια διαλειμμάτων, μπάλες εκτός αυτών του αγώνα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους παίκτες για προθέρμανση στην ελεύθερη ζώνη.
2. Στο αποφασιστικό 5ο σετ, μόλις η ομάδα που προηγείται φθάσει τους 8 πόντους, οι ομάδες αλλάζουν γήπεδα (εάν ο 8^{ος} πόντος έγινε από την άλλη ομάδα, η ομάδα πρέπει να κάνει περιστροφή μετά την αλλαγή του γηπέδου, πριν το σερβίς και αυτό πρέπει να ελεγχθεί από τον σημειωτή και τους διαιτητές).
3. Κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων οι τρεις μπάλες παραμένουν στους επαναφορείς νούμερο 2 και 5. Αυτοί δεν έχουν το δικαίωμα να δώσουν τις μπάλες στους παίκτες

για προθέρμανση. Πριν το αποφασιστικό σετ, ο δεύτερος διαιτητής δίνει την μπάλα στον πρώτο παίκτη που θα σερβίρει στο σετ. Κατά τη διάρκεια των τάιμ-άουτ και των αλλαγών και κατά τη διάρκεια της αλλαγής γηπέδων στο αποφασιστικό σετ στον 8^ο πόντο, ο δεύτερος διαιτητής δεν παίρνει την μπάλα. Αυτή παραμένει στους επαναφορείς.

Κανονισμός 19 - Ο Λίμπερο

1. Στην περίπτωση που η ομάδα έχει δύο Λίμπερο, ο ενεργός Λίμπερο πρέπει να καταγραφεί στην πρώτη από τις δύο ειδικές θέσεις για τους Λίμπερο, το αργότερο πριν ο προπονητής υπογράψει το φύλλο αγώνα.
2. Εάν ο προπονητής θέλει να εναλλάξει τον ενεργό Λίμπερο με τον αναπληρωματικό Λίμπερο, η διαδικασία είναι ίδια με αυτή της αντικατάστασης, αλλά θα εκτελεστεί αφού ο κανονικός παίκτης που αντικαταστάθηκε έχει επιστρέψει στο γήπεδο (Καν. 19.3.3.1).
3. Σε περίπτωση τραυματισμού του αρχικού Λίμπερο, και εάν δεν υπάρχει αναπληρωματικός Λίμπερο στην λίστα της ομάδας ή αν ο αναπληρωματικός (τόρα ενεργός) Λίμπερο έχει τραυματιστεί, ο προπονητής μπορεί να επαναπροσδιορίσει ως Λίμπερο έναν από τους παίκτες που δεν αγωνίζεται κατά τη στιγμή του επαναπροσδιορισμού (Καν. 19.3.3).

Η διαδικασία θα είναι όμοια με τη διαδικασία της εναλλαγής, εάν ο επαναπροσδιορισμός γίνει αμέσως μετά τον τραυματισμό, ή όμοια με τη διαδικασία της αντικατάστασης, εάν ο επαναπροσδιορισμός γίνει αργότερα.

4. Δώστε προσοχή στην διαφορά μεταξύ της κατ' εξαίρεση αλλαγής ενός τραυματισμένου παίκτη όπου **οποιοσδήποτε παίκτης που δεν αγωνίζεται τη στιγμή του τραυματισμού** (εκτός του Λίμπερο και του αντικαταστάτη του) *μπορεί να αντικαταστήσει* τον τραυματισμένο παίκτη σε σχέση με τον επαναπροσδιορισμό ενός νέου Λίμπερο όπου *οποιοσδήποτε παίκτης που δεν αγωνίζεται τη στιγμή του επαναπροσδιορισμού* (εκτός του αρχικού Λίμπερο) *μπορεί να αντικαταστήσει* τον τραυματισμένο Λίμπερο! Προσέξτε το γεγονός ότι, ο επαναπροσδιορισμός ενός νέου Λίμπερο είναι μία επιλογή, την οποία ο προπονητής μπορεί να χρησιμοποιήσει ή όχι.
5. Η άδεια για έναν τραυματισμένο Λίμπερο να γυρίσει σε ακόλουθο παιχνίδι, θα εξεταστεί από την Επιτροπή Ελέγχου του συγκεκριμένου πρωταθλήματος.

Κανονισμός 20 – Απαιτήσεις συμπεριφοράς

Κανονισμός 21 – Κακή συμπεριφορά και οι κυρώσεις της

1. Είναι απολύτως απαραίτητο να γίνει σοβαρή μελέτη αυτών των κανονισμών έτσι ώστε να κατανοηθεί το πνεύμα τους, το κείμενό τους και η κλίμακα κυρώσεων ανάρμωσης συμπεριφοράς.
2. Είναι σημαντικό να θυμόμαστε, ότι σύμφωνα με τον Καν. 20.2.1, η συμπεριφορά των συμμετεχόντων πρέπει να είναι κόσμια και με σεβασμό προς το πνεύμα της «ευγενούς άμιλλας» και ως προς την Επιτροπή Ελέγχου και προς τους θεατές. Οι διαιτητές δεν θα πρέπει να το αγνοούν αυτό.
3. Ο Καν. 21.1 έχει να κάνει με «ελαφρά παραπτώματα», τα οποία δεν οδηγούν σε τιμωρίες. Δίνεται μόνο προειδοποίηση στην ομάδα μέσω του αρχηγού ή σε άλλο μέλος της ομάδας, προφορικά ή με χειροσήμανση (χωρίς κάρτες, χωρίς καταγραφή στο φύλλο αγώνα).

4. Ο Καν. 21.2 έχει να κάνει με την «κακή συμπεριφορά που επιφέρει τιμωρίες». Σύμφωνα με αυτόν τον κανόνα, προσβλητική ή επιθετική συμπεριφορά τιμωρείται πολύ σοβαρά. Σημειώνονται στο φύλλο αγώνα ανάλογα με την κλίμακα. Η αρχή είναι ότι η επανάληψη της ίδιας συμπεριφοράς στον ίδιο αγώνα οδηγεί σε πιο αυστηρή τιμωρία για κάθε διαδοχικό παράπτωμα.
5. Πρακτική εφαρμογή σε μέλη της ομάδας για κακή συμπεριφορά που οδηγεί σε τιμωρίες, όπως αποφασίζονται από τον πρώτο διαιτητή:

5.1 Παίκτης εντός κυρίως αγωνιστικού χώρου:

Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να σφυρίξει (συνήθως όταν η μπάλα είναι εκτός φάσης, αλλά όσο το δυνατόν πιο γρήγορα όταν η ανάρμοστη συμπεριφορά είναι σοβαρή). Αυτός/αυτή μετά δίνει εντολή στον τιμωρημένο παίκτη να πλησιάσει στην καρέκλα του διαιτητή. Όταν ο παίκτης είναι κοντά στην καρέκλα, ο πρώτος διαιτητής δείχνει την ανάλογη κάρτα/κάρτες λέγοντας (στα Αγγλικά): «Σου δίνω ποινή» ή «Σε αποβάλλω/Σε αποκλείω».

Ο δεύτερος διαιτητής αναγνωρίζει αυτή την πράξη και αμέσως δίνει εντολή στον σημειωτή να καταγράψει την ανάλογη κύρωση στο φύλλο αγώνα.

Εάν ο σημειωτής, βασιζόμενος στις πληροφορίες του φύλλου αγώνα, αναφέρει ότι η απόφαση του πρώτου διαιτητή δεν επιτρέπεται από τους Επίσημους Κανονισμούς, π.χ. ότι είναι αντίθετο με την κλίμακα κυρώσεων, αυτός/αυτή πρέπει αμέσως να πληροφορήσουν τον δεύτερο διαιτητή για αυτό. Ο δεύτερος διαιτητής, με τη σειρά του, αφού πρώτα επιβεβαιώσει την συμβουλή του σημειωτή, πληροφορεί τον πρώτο διαιτητή για αυτό. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει τότε να διορθώσει την προηγούμενη απόφασή του/της. Εάν ο πρώτος διαιτητής δεν δεχθεί τις παρατηρήσεις του σημειωτή και του δεύτερου διαιτητή, ο σημειωτής πρέπει να καταγράψει την απόφαση του πρώτου διαιτητή στο φύλλο αγώνα κάτω από τις «Παρατηρήσεις».

5.2 Παίκτης εκτός κυρίως αγωνιστικού χώρου:

Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να σφυρίξει, να οδηγήσει τον αρχηγό του παιχνιδιού στην καρέκλα του/της και να πει (στα Αγγλικά), δείχνοντας την κατάλληλη κάρτα/κάρτες, «δίνω σε αυτόν τον παίκτη με νούμερο ... (ή στον προπονητή, κλπ) ποινή (ή αποβάλλω/αποκλείω τον παίκτη με νούμερο ... (ή τον προπονητή, κλπ)». Ο αρχηγός του παιχνιδιού πρέπει να πληροφορήσει το εμπλεκόμενο μέλος της ομάδας ο οποίος πρέπει να *σταθεί όρθιος* και να αναγνωρίσει την ποινή *σηκώνοντας το χέρι του/της*.

Κατά τη διάρκεια που το χέρι του/της είναι σηκωμένο, ο πρώτος διαιτητής ξεκάθαρα δείχνει τις κάρτες έτσι ώστε η τιμωρία να είναι κατανοητή από τις ομάδες, δεύτερο διαιτητή, σημειωτή και το κοινό.

5.3 Εφαρμογή τιμωριών μεταξύ των σετ:

Στην περίπτωση ποινής, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να δείξει την κάρτα στην αρχή του επόμενου σετ. Εάν αυτό συμβεί κατά την διάρκεια ενός ΤΤΟ, ο χειριστής του πίνακα σκορ θα αλλάξει το αποτέλεσμα μετά το τέλος του ΤΤΟ.

Σε περίπτωση αποβολής ή αποκλεισμού, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να καλέσει τον αρχηγό του παιχνιδιού αμέσως για να πληροφορήσει τον προπονητή για τον τύπο της τιμωρίας (για να αποφευχθεί διπλή επιβολή τιμωρίας στην ομάδα) πράγμα που πρέπει να ακολουθηθεί κανονικά με τις κάρτες στην αρχή του επομένου σετ.

6. Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού, οι διαιτητές πρέπει να προσέχουν το θέμα της πειθαρχίας, ενεργώντας με σταθερότητα όταν επιβάλουν τις τιμωρίες ανάρμοστης

συμπεριφοράς στους παίκτες ή άλλα μέλη της ομάδας. Στους διαιτητές πρέπει να υπενθυμίζεται το γεγονός ότι η υποχρέωσή τους είναι να κάνουν αποτίμηση ενεργειών και όχι να κυνηγούν μικρά ατομικά λάθη.

Είναι απαραίτητο οι διαιτητές, οι παίκτες και οι προπονητές να μελετήσουν την διαφορά ανάμεσα στην τιμωρία ανάρμοστης συμπεριφοράς και στην τιμωρία καθυστέρησης καθώς και τις χειροσημάνσεις τους!

Κανονισμός 22 - ΣΩΜΑ ΔΙΑΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

1. Είναι πολύ σημαντικό οι διαιτητές να σημαίνουν το τέλος μίας φάσης μόνο όταν οι παρακάτω δύο όροι έχουν εκπληρωθεί:
 - Είναι σίγουροι ότι έχει διαπραχθεί ένα λάθος ή υπάρχει μία εξωτερική παρέμβαση
 - Έχουν προσδιορίσει την φύση του.
2. Για να πληροφορηθούν οι ομάδες ακριβώς για τη φύση του σφάλματος που σφύριξε ο διαιτητής (για το κοινό, τους τηλεθεατές κλπ), οι διαιτητές *πρέπει* να χρησιμοποιούν την επίσημη χειροσήμανση (Καν. 23.2 και 28.1). Μόνο η συγκεκριμένη χειροσήμανση και καμία άλλη (διεθνής ή ιδιωτική) δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί!
3. Λόγω της ταχύτητας του παιχνιδιού, προβλήματα μπορεί να προκύψουν από διαιτητικά λάθη. Για να αποφευχθεί αυτό, το σώμα διαιτητών πρέπει να συνεργάζεται άμεσα· μετά από κάθε ενέργεια πρέπει να κοιτάζονται μεταξύ τους για επιβεβαίωση των αποφάσεών τους.

Κανονισμός 23 – Πρώτος διαιτητής

1. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει πάντα να συνεργάζεται με τους συναδέλφους του/της (δεύτερο διαιτητή, σημειωτή, επόπτες). Αυτός/αυτή πρέπει να τους αφήνει να εκτελούν το έργο τους εντός των ορίων των ικανοτήτων τους και του κύρους τους. Αυτός/αυτή πρέπει να εκτελεί τα καθήκοντα του όρθιος.

Για παράδειγμα: αφού έχει σφυρίξει το τέλος μίας φάσης, αυτός/αυτή πρέπει αμέσως να κοιτάξει προς το μέρος των συναδέλφων του (και μόνο τότε να δώσει την τελική του/της απόφαση με την επίσημη χειροσήμανση):

- Όταν αποφασίζει εάν η μπάλα ήταν έξω ή μέσα, αυτός/αυτή πρέπει πάντα να κοιτάει τον επόπτη υπεύθυνο για την γραμμή κοντά στο μέρος όπου έπεσε η μπάλα (αν και ο πρώτος διαιτητής δεν είναι επόπτης, έχει το δικαίωμα, αν χρειαστεί, να επιβλέψει και ακόμα και να απορρίψει τους συναδέλφους του/της)·
 - Κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο πρώτος διαιτητής πρέπει συχνά να κοιτάει τον δεύτερο διαιτητή (αν είναι δυνατόν μετά από κάθε φάση και επίσης πριν από κάθε σφύριγμα για εκτέλεση σερβίς), για να ανακαλύψει εάν αυτός/αυτή έχει κάνει χειροσήμανση για ένα λάθος ή όχι (π.χ. τέταρτη επαφή, διπλή μπαλιά κλπ).
2. Το ερώτημα εάν την μπάλα «εκτός» την είχε ακουμπήσει πριν η αντίπαλη ομάδα (π.χ. από τον μπλοκέρ της ομάδας που δέχεται το σερβίς κλπ), ελέγχεται από τον πρώτο διαιτητή και τους επόπτες. Παρ' όλα αυτά είναι ο πρώτος διαιτητής που θα πάρει την τελική απόφαση με την χειροσήμανσή του/της, έχοντας πρώτα δει τα σήματα από τα υπόλοιπα μέλη του σώματος διαιτησίας του/της (ο διαιτητής δεν πρέπει ποτέ να ρωτήσει τον παίκτη εάν ακούμπησε την μπάλα ή όχι).

3. Αυτός/αυτή πρέπει πάντα να βεβαιώνεται ότι ο δεύτερος διαιτητής και ο σημειωτής έχουν επαρκή χρόνο να τελέσουν την διοικητική και καταγραφική εργασία τους. Για παράδειγμα, εάν ο σημειωτής είχε αρκετό χρόνο για να ελέγξει την νομιμότητα ενός αιτήματος αλλαγής και για να το καταγράψει. Εάν ο πρώτος διαιτητής αποτύχει στο να δώσει στους συναδέλφους του/της αρκετό χρόνο να κάνουν την δουλειά τους, ο σημειωτής και ο δεύτερος διαιτητής δεν θα είναι ποτέ σε θέση να ακολουθήσουν την επόμενη φάση του αγώνα, έχοντας σαν αποτέλεσμα μία πληθώρα λαθών από τα μέλη του σώματος διαιτησίας. Εάν ο πρώτος διαιτητής αποτύχει στο να δώσει τον απαραίτητο χρόνο για τον έλεγχο και τη διαχείριση των γεγονότων, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να διακόψει τη ροή του αγώνα με σφύριγμα.
4. Ο πρώτος διαιτητής μπορεί να αλλάξει την απόφασή των συναδέλφων του/της ή ακόμη και τη δική του/της. Εάν αυτός/αυτή έχει πάρει μία απόφαση (με σφύριγμα) και μετά βλέπει ότι οι συνάδελφοι του/της (δεύτερος διαιτητής, επόπτες ή ο σημειωτής) έχουν, για παράδειγμα, πάρει διαφορετική απόφαση:
 - εάν είναι σίγουρος/σίγουρη ότι έχει δίκιο, μπορεί να παραμείνει στην απόφασή του/της
 - εάν καταλάβει ότι έχει άδικο, αυτός/αυτή μπορεί να αλλάξει την απόφασή του/της
 - εάν δηλώσει ότι έγιναν λάθη και από τις δύο ομάδες ταυτόχρονα (από τους παίκτες), τότε θα πρέπει να σημάνει επανάληψη της φάσης
 - εάν θεωρήσει ότι η απόφαση του δεύτερου διαιτητή, για παράδειγμα, ήταν λανθασμένη, αυτός/αυτή μπορεί να την αναιρέσει. Για παράδειγμα, εάν ο δεύτερος διαιτητής δείξει λάθος θέση της ομάδας που δέχεται το σερβίς, αλλά ο πρώτος διαιτητής αμέσως ή μετά τη διαμαρτυρία του αρχηγού της ομάδας, δηλώσει ότι η θέση ήταν σωστή, αυτός/αυτή δεν πρέπει να δεχθεί τη γνώμη του δεύτερου διαιτητή και μπορεί να διατάξει την επανάληψη της φάσης.
5. Εάν ο πρώτος διαιτητής ανακαλύψει ότι κάποιος από τους συναδέλφους του δεν ξέρει την δουλειά του/της, ή εάν δεν λειτουργεί αντικειμενικά, αυτός/αυτή πρέπει να τον/την αντικαταστήσει.
6. Μόνο ο πρώτος διαιτητής μπορεί να επιβάλει τιμωρίες κακής συμπεριφοράς και τιμωρίες καθυστερήσεων – ο δεύτερος διαιτητής, ο σημειωτής και οι επόπτες δεν έχουν αυτό το δικαίωμα. Εάν κάποιος άλλος, εκτός του πρώτου διαιτητή, αντιληφθούν κάποια αντικανονικότητα, πρέπει να το επισημάνουν και να πληροφορήσουν τον πρώτο διαιτητή για τα γεγονότα. Είναι ο πρώτος διαιτητής και μόνον αυτός που θα επιβάλει τιμωρίες.

Κανονισμός 24 - Δεύτερος διαιτητής

Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να είναι όσο ικανός είναι ο πρώτος: εάν ο πρώτος διαιτητής δεν είναι ικανός να συνεχίσει το έργο του, ο δεύτερος διαιτητής μπορεί να αντικαταστήσει τον πρώτο διαιτητή και να διευθύνει τον αγώνα.

Τα καθήκοντα και δικαιώματα του δεύτερου διαιτητή, προσδιορίζονται καθαρά σε αυτόν τον κανονισμό.

Μελετήστε καλά τα καθήκοντα του δεύτερου διαιτητή, ειδικά σε ποιες περιπτώσεις ο δεύτερος διαιτητής πρέπει «να αποφασίζει, να σφυρίζει και να δείχνει λάθη» κατά τη διάρκεια του αγώνα (βλ. Καν. 24.3.2).

Κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού κοντά στο φιλέ, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να είναι συγκεντρωμένος και να ελέγχει **την αντικανονική επαφή των αθλητών με ολόκληρο φιλέ στην πλευρά του μπλοκ, όλα τα αντικανονικά περάσματα πέρα από την κεντρική γραμμή και τις αντικανονικές ενέργειες από τη πλευρά του μπλοκ (της ομάδας που υποδέχεται).**

Εφιστάται προσοχή στην αλλαγή του κανονισμού που αφορά την επαφή του φιλέ από έναν παίκτη. Το σύνθημα των καινούργιων κανονισμών είναι ότι η επαφή με το φιλέ **δεν είναι σφάλμα**. Μόνο αν η επαφή ενός παίκτη με το φιλέ παρεμβαίνει στο παιχνίδι, τότε αυτό είναι σφάλμα.

Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει επίσης να ελέγχει προσεκτικά πριν ή κατά τη διάρκεια του αγώνα εάν οι παίκτες είναι στη σωστή θέση, σύμφωνα πάντα με το «φύλλο αρχικής παράταξης» της ομάδας. Σε αυτή την εργασία, ο δεύτερος διαιτητής βοηθιέται από τον σημειωτή, ο οποίος μπορεί να του/της πει ποιος παίκτης πρέπει να είναι στη θέση I. (Βάσει αυτής της πληροφορίας, γυρίζοντας το φύλλο αρχικής παράταξης δεξιόστροφα με το χέρι του/της, ο δεύτερος διαιτητής μπορεί ακριβώς να εξακριβώσει την κανονική περιστροφική σειρά (θέση) της κάθε ομάδας. Όταν επιβεβαιώνει θέσεις, αυτός/αυτή πρέπει να στέκεται στη θέση II στα αριστερά του ή στη θέση IV στα δεξιά του αντίστοιχα, μαζί με τον παίκτη που έχει υποδειχθεί από τον σημειωτή, και κοιτώντας προς το φιλέ αυτός/αυτή πρέπει να εντοπίσει τους άλλους παίκτες ακολουθώντας την σειρά που αναφέρεται στο φύλλο αρχικής παράταξης, ξεκινώντας με τον παίκτη στη θέση I.

Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να δώσει προσοχή στο γεγονός, ότι η ελεύθερη ζώνη πρέπει πάντα να είναι ελεύθερη από οποιοδήποτε αντικείμενο το οποίο μπορεί να προκαλέσει τραυματισμό σε κάποιον παίκτη (μπουκάλια, κουτιά πρώτων βοηθειών, ταμπέλες κλπ).

Κατά τη διάρκεια του ΤΟ και ΤΤΟ, ο δεύτερος διαιτητής δεν πρέπει να κάθεται σε στατική θέση. Ο δεύτερος διαιτητής μπορεί να προσαρμόσει το μοτίβο κίνησης και να γυρίζει:

- Προς τα άτομα για το σκούπισμα, για να βεβαιωθεί ότι θα είναι στη θέση που πρέπει γρήγορα, σαν ομάδα
- Προς τις ομάδες, να βεβαιωθεί ότι κινούνται κοντά στους πάγκους
- Προς τον σημειωτή, να ελέγχει την δουλειά του/της
- Προς το βοηθό σημειωτή, για να πληροφορηθεί τις θέσεις των Λίμπερο
- Ξανά προς τα άτομα για το σκούπισμα, για να ελέγξει την δουλειά τους
- Προς τον πρώτο διαιτητή, για να λάβει και να δώσει πληροφορίες, εάν χρειαστεί

Αναπληρωματικός Διαιτητής

Οι παρακάτω δραστηριότητες είναι υπό την ευθύνη του Αναπληρωματικού Διαιτητή:

- Να αντικαταστήσει τον δεύτερο διαιτητή σε περίπτωση απουσίας του **ή σε περίπτωση που αυτός δεν μπορεί να συνεχίσει τα καθήκοντά του ή σε περίπτωση που ο δεύτερος διαιτητής αναλάβει ως πρώτος διαιτητής.**
- Να ελέγχει τις ταμπέλες αλλαγών πριν τον αγώνα και ανάμεσα στα σετ.
- Να ελέγχει την λειτουργία των κουδουνιών πριν και ανάμεσα στα σετ, αν υπάρξει πρόβλημα.
- Να βοηθήσει τον δεύτερο διαιτητή να κρατήσει την ελεύθερη ζώνη και την περιοχή ποινής, ελεύθερες.
- **Να ελέγχει τους αναπληρωματικούς παίκτες στη ζώνη προθέρμανσης και στον πάγκο.**
- **Να δώσει στο δεύτερο διαιτητή 2 μπάλες του αγώνα, αμέσως μετά την παρουσίαση των αρχικών εξάδων.**

- Να δώσει στο δεύτερο διαιτητή μια μπάλα του αγώνα μόλις αυτός τελειώσει με τον έλεγχο θέσεων των παικτών.
- Να βοηθήσει το δεύτερο διαιτητή κατευθύνοντας τη δουλειά των παιδιών για το σκούπισμα.

Κανονισμός 25 - Σημειωτής

Η δουλειά του σημειωτή είναι πολύ σημαντική, ειδικά κατά την διάρκεια διεθνών αγώνων, όπου τα μέλη των σωμάτων διαιτησίας και των ομάδων, είναι από διαφορετικές χώρες. Όλοι οι διεθνείς διαιτητές και επίοπτες γραμμών πρέπει να γνωρίζουν πώς να συμπληρώνουν το φύλλο αγώνος και, εάν είναι απαραίτητο, πρέπει να είναι ικανοί να κάνουν την δουλειά του σημειωτή.

Ο σημειωτής:

- Πρέπει να ελέγχει – αφού λάβει τα φύλλα παράταξης αγώνα και πριν το ξεκίνημα του κάθε σετ – ότι τα νούμερα στο φύλλο παράταξης μπορούν επίσης να βρεθούν και στη λίστα των παικτών στο φύλλο αγώνος (εάν όχι, αυτός/αυτή πρέπει να το αναφέρει στον δεύτερο διαιτητή).
- Αναφέρει στον δεύτερο διαιτητή το δεύτερο τάιμ-άουτ και την 5^η και 6^η αλλαγή της κάθε ομάδας (ο οποίος με τη σειρά του τα αναφέρει στον πρώτο διαιτητή και στον προπονητή)
- Πρέπει να συνεργάζεται πολύ προσεκτικά κατά την διαδικασία της αλλαγής:

- Ο δεύτερος διαιτητής, αφού αναγνωρίσει μία αλλαγή σφυρίζοντας ή βλέποντας ότι η αλλαγή έχει αναγνωριστεί με το κουδούνι από το σημειωτή, πηγαίνει στη θέση ανάμεσα στους στυλοβάτες και το τραπέζι του σημειωτή, από όπου μπορεί να δει τους αναπληρωματικούς παίκτες και τον σημειωτή. Ο αναπληρωματικός παίκτης που εισέρχεται στον αγώνα πηγαίνει στην πλάγια γραμμή με την κατάλληλη πινακίδα αλλαγής. Εάν ο σημειωτής δεν δηλώσει ότι η αλλαγή είναι αντικανονική, ο δεύτερος διαιτητής επιτρέπει την αλλαγή των παικτών με τη χειροσήμανση σταυρώματος των χεριών του.

Εάν η ομάδα ζητήσει περισσότερες από μία αλλαγές, η διαδικασία αλλαγής πρέπει να γίνει μία μία κάθε φορά, έτσι ώστε ο σημειωτής να έχει τον χρόνο να καταγράψει κάθε αλλαγή συνεχόμενα. Ο σημειωτής πρέπει να χρησιμοποιήσει την ίδια μέθοδο για κάθε αλλαγή. Ο σημειωτής ελέγχει το νούμερο στην ταμπέλα και το νούμερο του αντικαταστάτη παίκτη στη φανέλα του. Εάν η αλλαγή είναι κανονική, ο σημειωτής καταγράφει την αντικατάσταση στο φύλλο αγώνος και μετά δείχνει ότι η καταγραφή έχει ολοκληρωθεί σηκώνοντας και τα δύο χέρια του.

- Εφόσον δει ο δεύτερος διαιτητής το σήμα OK των χεριών του σημειωτή, αυτός/αυτή πηγαίνει στην θέση του/της για να ξεκινήσει την επόμενη φάση και επαναλαμβάνει το σήμα στον πρώτο διαιτητή ο οποίος τώρα έχει το δικαίωμα να σφυρίξει για το επόμενο σερβίς. Αυτή τη στιγμή, ο σημειωτής πρέπει να επικεντρωθεί στον έλεγχο του παίκτη που εκτελεί το σερβίς κι αν αυτός ακολουθεί την σειρά περιστροφής ή όχι. Αν όχι, αυτός/αυτή πρέπει να σταματήσει αμέσως το παιχνίδι πατώντας το κουδούνι, αλλά όχι πριν εκτελεστεί το σερβίς. Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να μεταβεί στο τραπέζι του σημειωτή για να ελέγξει την απόφαση του σημειωτή και να πληροφορήσει τις ομάδες και τον πρώτο διαιτητή για την κατάσταση.
- Ο σημειωτής πρέπει να ελέγξει τον αναπληρωματικό παίκτη στην ζώνη αλλαγών και να συγκρίνει τον αριθμό της φανέλας του/της και τον αριθμό στην ταμπέλα που κρατά στο χέρι του/της με αυτόν του φύλλου αγώνος με τους αρχικούς παίκτες και τις αλλαγές τους. Εάν ανακαλύψει ότι το αίτημα

είναι αντικανονικό, τότε αυτός/αυτή αμέσως **πατάει το κουδούνι και** σηκώνει το ένα χέρι κουνώντας το και λέγοντας «το αίτημα της αλλαγής είναι αντικανονικό». Σε αυτή την περίπτωση, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει αμέσως να πάει στο τραπέζι του σημειωτή και να ελέγξει, με βάση τις πληροφορίες στο φύλλο αγώνος, την αντικανονικότητα του αιτήματος. Εάν επιβεβαιωθεί, το αίτημα πρέπει να απορριφθεί από τον δεύτερο διαιτητή. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να τιμωρήσει την ομάδα με «καθυστέρηση». Ο σημειωτής πρέπει να καταγράψει στο φύλλο αγώνα, στην περιοχή των «ποινών», την κατάλληλη ποινή. Ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να ελέγξει την δουλειά του σημειωτή μετά την ποινή.

Κανονισμός 26 - Βοηθός σημειωτής

1. Ο βοηθός σημειωτής κάθεται δίπλα στον σημειωτή. Σε περίπτωση αρρώστιας/τραυματισμού του σημειωτή ο βοηθός σημειωτής τον αντικαθιστά.
2. Τα καθήκοντά του/της είναι:
 - Να συμπληρώνει το φύλλο ελέγχου του Λίμπερο (R-6) και καταγράφει με λεπτομέρεια εάν οι αντικαταστάσεις του Λίμπερο κατά τη διάρκεια του αγώνα είναι κανονικές ή όχι.
 - Να αρχίζει και τελειώνει τη χρονομέτρηση του τεχνικού τάιμ-άουτ χτυπώντας το κουδούνι στην αρχή και στο τέλος του.
 - Να λειτουργεί τον χειροκίνητο πίνακα σκορ στο τραπέζι της γραμματείας.
 - Να ελέγχει αν ο ηλεκτρονικός πίνακας σκορ δείχνει τα σωστά αποτελέσματα στο κοινό και, αν όχι, να τα διορθώνει.
 - Κατά τη διάρκεια των ΤΟ και ΤΤΟ, να πληροφορεί τον δεύτερο διαιτητή για τις θέσεις των Λίμπερο, χρησιμοποιώντας χειροσήμανση του «μέσα» και «έξω», αλλά μόνο με ένα χέρι για κάθε ομάδα.
 - Να προωθεί πληροφορίες στον Πρόεδρο της Αγωνόδικου Επιτροπής για την διάρκεια του κάθε σετ και την ώρα έναρξης και λήξης του αγώνα, γραπτός.
 - **Όταν χρειαστεί, να βοηθάει το σημειωτή πατώντας το κουδούνι στα αιτήματα για αλλαγές παικτών.**

Παρατήρηση: Το όνομα του βοηθού σημειωτή πρέπει να αναφέρεται στο φύλλο αγώνα· αυτός/αυτή *πρέπει* να υπογράψει το φύλλο αγώνα στο τέλος του αγώνα.

Κανονισμός 27 - ΕΠΟΠΤΕΣ ΓΡΑΜΜΩΝ

Η δουλειά του επόπτη είναι πολύ σημαντική, ειδικά κατά τη διεξαγωγή διεθνών αγώνων υψηλού επιπέδου. Όλοι οι διεθνείς υποψήφιοι και διαιτητές πρέπει επίσης να είναι εξοικειωμένοι στην πράξη με τη δουλειά του επόπτη γραμμών σε περίπτωση που οριστούν ως επόπτες γραμμών κατά την διάρκεια διεθνών αγώνων.

- Οι επόπτες πρέπει να είναι παρόντες στον αγωνιστικό χώρο ή στον χώρο τεστ αλκούλ, ντυμένοι με τη στολή τους, 45 λεπτά πριν ξεκινήσει ο αγώνας (πρωτόκολλο FIVB).
- Οι διοργανωτές πρέπει να εφοδιάσουν κάθε επόπτη με ομοιόμορφες σημαίες. Το χρώμα των σημαιών πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με το χρώμα του δαπέδου.

- Οι επόπτες πρέπει να γνωρίζουν τη δουλειά τους καλά όταν χρησιμοποιούνται τέσσερις επόπτες και επίσης όταν χρησιμοποιούνται δύο επόπτες (βλ. διάγραμμα 10 του Επίσημους Κανονισμούς βόλεϊ).
- Ο επόπτης πρέπει να υποδεικνύει κάθε λάθος το οποίο γίνεται κοντά στη γραμμή για την οποία είναι υπεύθυνος, όπως επίσης και αυτά που γίνονται κατά τη στιγμή του σερβίς.
- Εάν η μπάλα ακουμπήσει την αντένα, περάσει πάνω από αυτή, ή περάσει στο αντίπαλο γήπεδο εκτός του οριοθετημένου διαστήματος, ο επόπτης που βρίσκεται πιο κοντά στην κατεύθυνση της μπάλας, πρέπει να υποδείξει το λάθος,
- Τα λάθη πρέπει να υποδεικνύονται ξεκάθαρα, για να εξασφαλιστεί πέραν από κάθε αμφιβολία το ότι ο πρώτος διαιτητής τα βλέπει.

Κανονισμός 28 - Επίσημη χειροσήμανση

Οι διαιτητές πρέπει να χρησιμοποιούν την επίσημη χειροσήμανση, και μόνο τη διεθνή χειροσήμανση. Η χρήση οποιονδήποτε άλλων σημάτων πρέπει να αποφεύγεται, σε κάθε περίπτωση, και να χρησιμοποιείται μόνο όταν είναι απολύτως απαραίτητο για να γίνουν κατανοητοί από τα μέλη των ομάδων.

- Όταν ο δεύτερος διαιτητής σφυρίζει ένα λάθος (π.χ. άγγιγμα στο φιλέ από κάποιον παίκτη) αυτός/αυτή πρέπει να είναι προσεκτικός και να δείξει την χειροσήμανση προς την πλευρά όπου διαπράχθηκε το λάθος (Καν. 28.1). Για παράδειγμα: εάν ένας παίκτης ομάδας που βρίσκεται στα δεξιά του/της ακουμπήσει το φιλέ, και αυτός/αυτή σφυρίζει το λάθος, η χειροσήμανση δεν θα πρέπει να δειχθεί μέσω του φιλέ από την πλευρά της άλλης ομάδας, αλλά ο διαιτητής πρέπει να μετακινηθεί έτσι ώστε η χειροσήμανσή του να υποδεικνύει την πλευρά με το λάθος.
- Σιγουριά στην υπόδειξη των σφαλμάτων (Καν. 22.2, 23.3 και 24.3)

Οι διαιτητές πρέπει να σφυρίζουν γρήγορα έχοντας λάβει υπόψη τους τα δύο παρακάτω σημεία:

- 1) Ο διαιτητής δεν πρέπει ποτέ να σημάνει ένα λάθος, παρακινούμενος από το κοινό ή τους παίκτες,
 - 2) Όταν γνωρίζει καλά ότι έχει κάνει κάποιο λάθος, ο διαιτητής μπορεί και οφείλει να διορθώσει το λάθος του/της (ή αυτό άλλων μελών του σώματος διαιτησίας), αρκεί αυτό να γίνει αμέσως.
- Οι διαιτητές και οι επόπτες πρέπει να δώσουν προσοχή στην ορθή εφαρμογή και χρήση της σήμανσης του «άουτ» με τα χέρια ή τη σημαία:
 - 1) Για όλες τις μπάλες που πέφτουν «κατευθείαν έξω» μετά από επίθεση ή ενός μπλοκ της αντίπαλης ομάδας, η χειροσήμανση/σήμα σημαίας του «μπάλα έξω» (No 15 και LJ2) πρέπει να χρησιμοποιείται από τους διαιτητές.
 - 2) Εάν η μπάλα μετά από επίθεση χτυπήσει στο φιλέ και αγγίξει το πάτωμα εκτός του αγωνιστικού χώρου, αλλά ο μπλοκέρ ή άλλος παίκτης της αντίπαλης ομάδας την ακουμπήσει, οι διαιτητές πρέπει να δείξουν μόνο τη χειροσήμανση/σήμα σημαίας «άγγιγμα μπάλας» (No 24 και LJ23).
 - 3) Εάν η μπάλα, εφόσον η ομάδα έχει κάνει τρία χτυπήματα, βγει εκτός, οι διαιτητές πρέπει να χρησιμοποιήσουν τη χειροσήμανση/σήμα σημαίας «άγγιγμα μπάλας» (No 24 και LJ23).

- 4) Εάν μετά από επίθεση η μπάλα χτυπήσει το φιλέ και μετά βγει «έξω» στην πλευρά του αντιπάλου χωρίς να ακουμπήσει στο μπλοκ του, οι διαιτητές πρέπει να δείξουν «έξω» (No 15), αλλά αμέσως μετά από αυτό πρέπει να υποδειχθεί ο επιτιθέμενος παίκτης (έτσι ώστε όλοι να καταλάβουν ότι την μπάλα δεν την ακούμπησαν οι μπλοκέρ). Εάν, στην ίδια περίπτωση, η μπάλα αγγίζει το μπλοκ και μετά βγει εκτός στην πλευρά του επιτιθέμενου, ο πρώτος διαιτητής πρέπει να δείξει τη χειροσήμανση «μπάλα έξω» (No 15) και να υποδείξει τον μπλοκέρ.
- Όταν ολοκληρωθεί ένα επιθετικό χτύπημα από πάσα με δάχτυλα του λίμπερο που βρίσκεται στην δική του μπροστινή ζώνη, ο διαιτητής πρέπει να χρησιμοποιήσει το σήμα No 21 (σφάλμα επιθετικού χτυπήματος) και να δείξει το Λίμπερο.
 - Η χειροσήμανση των εποπτών με τη σημαία είναι επίσης πολύ σημαντική από την άποψη των συμμετεχόντων και του κοινού. Ο πρώτος διαιτητής πρέπει να ελέγχει τα σήματα σημαίας των εποπτών. Εάν αυτά δεν γίνονται σωστά, αυτός/αυτή πρέπει να τα διορθώνει.
- Κατά τη διάρκεια διεθνών αγώνων υψηλού επιπέδου, όπου η ταχύτητα των επιθέσεων μπορεί να είναι 100-120 km/h, είναι πολύ σημαντικό οι επόπτες να είναι συγκεντρωμένοι στην κίνηση της μπάλας, ειδικά των επιθέσεων που αγγίζουν το μπλοκ και μετά βγαίνουν έξω.
- Εάν η μπάλα δεν περάσει το κάθετο επίπεδο του φιλέ μετά το τρίτο χτύπημα της ομάδας, τότε:
 - Εάν ο ίδιος παίκτης που έπαιξε την τελευταία μπαλιά, ακουμπήσει την μπάλα ξανά, η χειροσήμανση είναι «διπλή μπαλιά».
 - Εάν άλλος παίκτης αγγίζει την μπάλα, η χειροσήμανση είναι «4 μπάλες».

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΑΙΤΗΤΩΝ – ΠΡΙΝ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ (βλέπε επίσης το ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΠΑΙΧΝΙΔΙΩΝ)

1. Πριν τον αγώνα

Το σώμα διαιτητών προετοιμάζεται να ξεκινήσει το παιχνίδι όπως καθορίζεται στο ισχύον πρωτόκολλο του αγώνα:

- 1.2** Οι διαιτητές πρέπει να είναι παρόντες με τις στολές διαιτητών τουλάχιστον 45 λεπτά πριν την προκαθορισμένη ώρα έναρξης του κάθε αγώνα.
- 1.3** Ο πρώτος, δεύτερος και οι αναπληρωματικοί διαιτητές όπως επίσης και οι σημειωτές και επόπτες πρέπει να υποβάλλουν τον εαυτό τους στο τεστ αλκοόλ, το οποίο γίνεται από τον γιατρό του διοργανωτή.
- 1.4** Εάν ο πρώτος διαιτητής δεν φθάσει εγκαίρως, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να ξεκινήσει τις διαδικασίες του αγώνα, αφού πρώτα ζητήσει εξουσιοδότηση από την Επιτροπή Ελέγχου.
- 1.5** Εάν ο πρώτος διαιτητής δεν φθάσει ή δεν έχει περάσει επιτυχώς το τεστ αλκοόλ ή δεν είναι δυνατόν να διεξάγει τον αγώνα για οποιοδήποτε ιατρικό λόγο, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να διεξάγει τον αγώνα σαν πρώτος διαιτητής και ο αναπληρωματικός διαιτητής παίρνει την θέση του δεύτερου διαιτητή. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει αναπληρωματικός διαιτητής ο διοργανωτής μαζί με τον πρώτο διαιτητή πρέπει να αποφασίσουν ποιος θα λειτουργήσει σαν δεύτερος διαιτητής.

2. Κατά τη διάρκεια του αγώνα

- 2.1** Την στιγμή του σερβίς, ο πρώτος διαιτητής ελέγχει τις θέσεις της ομάδας που το εκτελεί και ο δεύτερος διαιτητής ελέγχει τις θέσεις της ομάδας που το δέχεται. Τη στιγμή του σερβίς, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει να βρίσκεται στην πλευρά της ομάδας που έχει την υποδοχή. Μετά το σερβίς αυτός μπορεί να μετακινηθεί κατά μήκος της πλάγιας γραμμής από την κεντρική γραμμή, μέχρι την γραμμή επίθεσης το μέγιστο. Κατά την επίθεση, η θέση του/της πρέπει να είναι στην πλευρά της αμυνόμενης-ομάδας που μπλοκάρει. Έτσι, κατά τη διάρκεια του αγώνα, αυτός/αυτή πρέπει συνεχώς να αλλάζει θέση.
- 2.2** Ο πρώτος διαιτητής κρατά το βλέμμα του στα κτυπήματα της μπάλας και στην επαφή της με τους παίκτες ή τα εφόδια και αντικείμενα. Συνεπώς, αυτής/αυτή πρώτα ελέγχει την ακρίβεια του αγγίγματος της μπάλας. Τη στιγμή της επίθεσης, αυτός/αυτή κοιτά κατευθείαν τον επιτεθέντα και τη μπάλα και μπορεί να δει μέσα από τις γωνίες των ματιών του/της την πιθανή κατεύθυνση της μπάλας. Εάν η μπάλα κτυπήσει στο φιλέ, αυτός/αυτή πρέπει να κοιτάξει προς την κατεύθυνση της καθέτου επίπεδης επιφάνειας του φιλέ.
- 2.3** Εάν τα μέλη της ομάδας στον πάγκο ή στη περιοχική προθέρμανσης ενεργήσουν ενάντια στους κανονισμούς, ο δεύτερος διαιτητής πρέπει αμέσως να ειδοποιήσει τον πρώτο διαιτητή, όταν η μπάλα είναι εκτός φάσης. Ο πρώτος διαιτητής είναι αυτός ο οποίος εφαρμόζει κυρώσεις.
- 2.4** Όταν ο δεύτερος διαιτητής σφυρίζει ένα σφάλμα θέσης της ομάδας που έχει την υποδοχή, αμέσως μετά αυτός/αυτή πρέπει να υποδείξει το σφάλμα θέσης

με την επίσημη χειροσήμανση και να επισημάνει ακριβώς τους παίκτες που ήταν σε λάθος θέση.

- 2.5** Σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού, το πρώτο λάθος που θα προκύψει πρέπει να τιμωρηθεί. Το γεγονός ότι ο πρώτος και ο δεύτερος διαιτητής έχουν διαφορετικές περιοχές καθηκόντων σιγουρεύει το γεγονός ότι ο κάθε ένας από αυτούς θα σφυρίξει το λάθος αμέσως. Στο σφύριγμα ενός των διαιτητών, η φάση τελειώνει (βλέπε Κανονισμό 8.2 – Μπάλα εκτός φάσης). Μετά από σφύριγμα του πρώτου διαιτητή, ο δεύτερος διαιτητής δεν έχει περαιτέρω δικαίωμα να σφυρίξει, διότι η φάση τελειώνει με το πρώτο σφύριγμα των διαιτητών. Εάν οι δύο διαιτητές σφυρίξουν ο ένας μετά τον άλλο – για διαφορετικά λάθη – προκαλούν σύγχυση στους παίκτες, το κοινό, κλπ.
- 2.6** Είναι συνήθως ο δεύτερος διαιτητής (το κείμενο του Κανονισμού λέει «διαιτητές») ο οποίος δίνει έγκριση για τις αιτούμενες διακοπές του παιχνιδιού αλλά μόνον όταν η μπάλα είναι «εκτός φάσης». Εάν ο δεύτερος διαιτητής δεν έχει παρατηρήσει το αίτημα διακοπής του παιχνιδιού, ο πρώτος διαιτητής μπορεί επίσης να δώσει έγκριση, βοηθώντας τον δεύτερο διαιτητή.
- 2.7** Εάν κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο δεύτερος διαιτητής παρατηρήσει ανέντιμες χειρονομίες ή συζητήσεις μεταξύ των αντιπάλων, στην πρώτη ευκαιρία όταν η μπάλα είναι εκτός φάσης, αυτός/αυτή πρέπει να πληροφορήσει τον πρώτο διαιτητή, ο οποίος αμέσως πρέπει να προειδοποιήσει ή να τιμωρήσει τους παίκτες ή τον παίκτη, ανάλογα με την βαρύτητα της συμπεριφοράς.

2.8 ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ

Κατά την διάρκεια Παγκοσμίων, FIVB και Επισήμων αγώνων, ο οικοδεσπότης μπορεί να ζητήσει «replay delay», εάν οι απαραίτητες εγκαταστάσεις έχουν γίνει και εάν συμφωνηθεί από την Οργανωτική Επιτροπή και την Επιτροπή Ελέγχου της FIVB. Η απαραίτητη εγκατάσταση είναι μία ηλεκτρική λάμπα, στερεωμένη στο στυλοβάτη μπροστά στον πρώτο διαιτητή, συνδεδεμένη με τον αντιπρόσωπο, ο οποίος δίνει το σήμα φωτίζοντας τη λάμπα για μία μικρή καθυστέρηση χρόνου, για παράδειγμα επανάληψη της προηγούμενης φάσης.

Η διαδικασία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για περισσότερες από 8 φορές ανά σετ και δεν μπορεί να καθυστερήσει τον αγώνα μεταξύ φάσεων περισσότερο από 7 δευτερόλεπτα κάθε φορά.

2.9 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ (Κανονισμός 8.1)

Ο Κανονισμός λέει:

«Το διάλειμμα μεταξύ του δευτέρου και τρίτου σετ μπορεί να διαρκέσει μέχρι 10 λεπτά μετά από αίτημα του διοργανωτή.»

Σε αυτό το παρατεταμένο διάλειμμα, οι ομάδες και οι διαιτητές πρέπει να φύγουν από την περιοχή ελέγχου μετά το δεύτερο σετ και να πάνε στα αποδυτήρια. Πρέπει να επιστρέψουν στην αγωνιστική περιοχή τρία λεπτά πριν ξεκινήσει το τρίτο σετ.

Για κανονικές διακοπές (3 λεπτών) μεταξύ του 1^{ου} και 4^{ου} σετ:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος από κάθε σετ, οι έξι παίκτες από κάθε ομάδα μπαίνουν στη σειρά στην τελική γραμμή των αντίστοιχων γηπέδων τους. Προς την κατεύθυνση του πρώτου διαιτητή οι ομάδες αλλάζουν γήπεδο; καθώς οι παίκτες περνούν από τους στυλοβάτες και πηγαίνουν κατευθείαν στον πάγκο της ομάδας τους.

ΣΗΜΕΙΩΤΗΣ: Τη στιγμή που ο διαιτητής σφυρίζει το τέλος της τελευταίας φάσης του σετ, ο σημειωτής πρέπει να ξεκινήσει την χρονομέτρηση του διαλείμματος του σετ.

2'30 - Ο δεύτερος διαιτητής σφυρίζει ή ο σημειωτής ηχεί την κόρνα.

ΟΜΑΔΕΣ: Προς την κατεύθυνση του δεύτερου διαιτητή, οι έξι παίκτες που αναγράφονται στο αρχικό φύλλο παράταξης πηγαίνουν κατευθείαν μέσα στο γήπεδο.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο δεύτερος διαιτητής θα ελέγξει τις θέσεις των παικτών, συγκρίνοντάς τες με αυτές στο αρχικό φύλλο παράταξης και μετά εξουσιοδοτεί τον Λίμπερο να εισέλθει στο γήπεδο.

Ο επαναφορέας θα δώσει τότε την μπάλα στον σέρβερ.

3'00 - Ο πρώτος διαιτητής σφυρίζει, επιτρέποντας το σερβίς.

Διακοπή πριν το αποφασιστικό σετ:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος του σετ πριν το αποφασιστικό σετ, οι έξι παίκτες από κάθε ομάδα μπαίνουν στη σειρά στην τελική γραμμή των αντίστοιχων γηπέδων τους. Προς την κατεύθυνση του πρώτου διαιτητή οι ομάδες πηγαίνουν κατευθείαν στον πάγκο της ομάδας τους.

ΑΡΧΗΓΟΙ: Πηγαίνουν στο τραπέζι του σημειωτή για τη διαδικασία της «κλήρωσης»

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Πηγαίνουν στο τραπέζι του σημειωτή για τη διαδικασία της «κλήρωσης»

2'30 - Ο δεύτερος διαιτητής σφυρίζει ή ο σημειωτής ηχεί την κόρνα.

ΟΜΑΔΕΣ: Προς την κατεύθυνση του δεύτερου διαιτητή, οι έξι παίκτες που αναγράφονται στο αρχικό φύλλο παράταξης πηγαίνουν κατευθείαν μέσα στο γήπεδο.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο δεύτερος διαιτητής θα ελέγξει τις θέσεις των παικτών, συγκρίνοντάς τες με αυτές στο αρχικό φύλλο παράταξης και μετά εξουσιοδοτεί τον Λίμπερο να εισέλθει στο γήπεδο.

3'00 - Ο πρώτος διαιτητής σφυρίζει επιτρέποντας το πρώτο σερβίς του σετ.

Όταν η ομάδα που προηγείται φτάσει τον 8^ο βαθμό:

ΟΜΑΔΕΣ: Στο τέλος της φάσης, οι έξι παίκτες της κάθε ομάδας κατευθύνονται προς την αντίστοιχη τελική γραμμή. Στο σήμα του πρώτου διαιτητή αλλάζουν γήπεδα χωρίς καθυστέρηση, πηγαίνοντας κατευθείαν στον αγωνιστικό χώρο.

ΔΙΑΙΤΗΤΕΣ: Ο δεύτερος διαιτητής ελέγχει το ότι οι ομάδες είναι στη σωστή περιστροφική σειρά τους (ποιος παίκτης είναι στη θέση I από κάθε ομάδα) και ότι ο σημειωτής είναι έτοιμος για το δεύτερο μέρος του σετ και μετά κάνει σήμα στον πρώτο διαιτητή, ότι όλα είναι έτοιμα για την συνέχεια του παιχνιδιού.

Κατά τη διάρκεια των ΤΟ, ΤΤΟ και διαλειμμάτων, ο δεύτερος διαιτητής καλεί τους παίκτες να κινηθούν κοντά στον πάγκο και να αφήσουν χώρο έτσι ώστε να καθαριστεί το πάτωμα από τους έξι καθαριστές.

3. Μετά τον Αγώνα

Όπως αναγράφεται στο πρωτόκολλο της FIVB, οι δύο διαιτητές στέκονται μπροστά από την καρέκλα του διαιτητή. Οι παίκτες των δύο ομάδων στέκονται στην δική τους πίσω γραμμή. Ο πρώτος διαιτητής σφυρίζει, οι δύο ομάδες έρχονται κατά μήκος της πλαϊνής γραμμής στους διαιτητές, τους χαιρετούν δια χειραψίας, μετά περπατώντας κατά μήκος του φιλέ, ανταλλάσσουν χειραψίες με τους αντιπάλους και επιστρέφουν στους πάγκους τους. Ο πρώτος και δεύτερος διαιτητής πηγαίνουν στο τραπέζι του σημειωτή, ελέγχουν το φύλλο αγώνος, το υπογράφουν και μετά ευχαριστούν τον σημειωτή και τους επόπτες για την δουλειά τους.

Μετά από αυτό, η δουλειά του διαιτητή δεν έχει τελειώσει! Πρέπει να ελέγξουν καλά την αθλητική συμπεριφορά των ομάδων, ακόμη και μετά το σφύριγμα της λήξης του αγώνα! Όσο οι ομάδες μένουν στην περιοχή ελέγχου, η μη αθλητική συμπεριφορά πρέπει να ελέγχεται και να αναφέρεται στα μέλη της επιτροπής ελέγχου και γραμμένη στο φύλλο αγώνος κάτω από τη λέξη «Σχόλια» ή σε ξεχωριστή αναφορά.